

Lietuviai

THE LITHUANIAN, Weekly Newspaper
Authorized by EUCOM/HQ Civil Affairs Division.
Authorization No. UNDP 203 * Publisher: V. Meškuskas, (13b) Memmingen, Postfach 2.
Circulation: 9000 * Printer: Memminger Zeitung, Memmingen, Schranneplatz 6.
Vyr. redaktorius V. Meškuskas, redaktorius J. P. Palukaitis, Redakcijos ir Administracijos adresas: (13b) Memmingen, Postfach 2, Tel. 2677.

Nr. 8 (53)

1950. II. 24.

Agresingiausias priešas yra komunizmas

Washingtonas (BBC). Prezidentas Trumanas pareiškė, kad amerikiečiai nepraleis nepatikrinę nė vienos progos, leidžiančios spėti, kad būtų galima susitarti dėl atominės energijos kontrolės. Jie taip pat nuosirdžiai nori išvengti trečiojo didžiojo karo. Tik tokia atominės energijos kontrolė bus priimtina, kuri numatys tarptautinės inspekcijos ir priežiūros teise, kurios nenori sovietai. Geriausias forumas tokiems pasitarimams yra Jungtinės Tautos. Komunizmo didžiausias pavojus glūdi ne jo demagoginiuose pažaduose, kurie niekuomet neištesimi, bet tame fakte, kad jam vadovauja saujelė galingų imperialistų, trokštančių valdžios.

Toliau Trumanas savo kalboje, pasakytoje Jurgio Vašingtono paminklo Alexandrijoje, Virginijos valst. atidengimo proga, nurodė, „tikrosios laisvųjų tautų jėgos nereikia ieškoti atskiruose kraštuose arba atskiruose ginkluose, o jungtinėje viso pasaulio moralinėje ir materialinėje stiprybėje. Susibūrę ir jungt. Tautos, laisvosios tautos dirba taikos ir tarptautinio saugumo labui pagal JT Chartos principus. Šio didelio jungtinio re-

muose daugelis laisvųjų tautų susibūrė, kad galėtų sustiprinti bendrą kai kurių teritorijų apsaugą nuo agresijos. Tokia yra Atlanto pakto ir ginklų tiekimo programos prasmė. Mes ir toliau bendradarbiausime su tomis tautomis, kurios drauge su mumis yra pasiruošusios gintis, nes mūsų ir jų gynība yra viena ir ta pati. Sujungtos gynybos jėgos yra efektinga priemonė sumažinti agresoriaus įžulumą, ir iaukiui bėgant, ši jėga vis stiprės... Agresyvingiausias priešas šiandien yra komunistas... Jungtinės Valstybės ir kitos laisvosios tautos turi būti pasiruošusios, jei prireiks, mirtiną komunizmo užpuolimą atremti jėga“.

Todėl Europos pagalbos programa, keturių punktų programa atsilikusiems kraštams padėti, užsienio prekybos programa ir kitos priemonės, kuriomis siekiama pakelti bendrąją gerovę, stiprina laisvės jėgas ir savarankiškumą. Daugelyje pasaulio kraštų laisvės ir savarankumo sąvokos dar tebėra miglotos frazės. Daugeliui žmonių šiandien plūgas ar skiepas reiškia daugiau, negu abstraktios demokratijos mintys.

Geležinės uždangos lopymas

SOVIETAI SIEKIA DIPLOMATINIŲ KONFLIKTŲ

JAV NUTRAUKĖ SANTYKIUS SU BULGARIJĄ

Washingtonas (L). JAV antradienį nutraukė diplomatinis santykius su Bulgarija. JAV pasiuntinys Sofijoje Donaldas Heathas yra atšauktas, o bulgarų diplomatai paprašyti išsinešinti iš JAV. Tai pirmą kartą po karo, kad JAV su kuo nors nutrauktų diplomatinis santykius.

Kaip jau būvome pranešę, JAV pasiuntinys Heathas Kostovo byloje buvo apkaltintas špioniažiu. Po to Bulgarijos vyriausybė paprašė jį atšaukti. JAV pareiškė, kad jos ne tik savo pasiuntinio neatšauksiančios, bet grasinamos diplomatinis santykių nutraukimu pareikalavo atšaukti Bulgarijos reikalavimą. Bulgarijos vyriausybė į tą JAV notą neatsakė, bet išskėlė naujus kaltinimus ir iškėlė bylą penkiems savo piliečiams, kurie tariamai šnipinėjo JAV naudai. Toji byla bus sprendžiama kovo mėn. Po to JAV nutarė nutraukti diplomatinis santykius.

BBC nurodo, jog Kremlius tyčia siekia diplomatinis konfliktų tarp savo satelitų ir svetimų valstybių, kad tuo būdu privestų prie santykių nutraukimo ir geresnio tų kraštų izoliavimo nuo užsienio. Tai esąs tikrasis visų bylų rytinėje Europoje tikslas.

Ispanija reikalinga

Washingtonas (dpa). JAV krašto apsaugos ministeris Johnsonas ir vyr. štabo viršininkas gen. Bradley pareiškė slaptame senato karinės komisijos posėdyje, kad karo atveju Vakarai Viduržemio jūrą galės išlaikyti savo kontrolėje tik tuo atveju, jei Ispanija būtų kariniai ir ūkiniai stipri. Ispanija esanti būtina reikalinga kaip laivyno ir aviacijos bazė. Užsienio reikalų ministerijos informatorius tuos pareiškimus komentuoti atsisakė. Jis tik pareiškė, jog visų pirma Europos kraštai turi peržiūrėti savo laikyseną Ispanijos atžvilgiu. JAV turi ir toliau laikytis JT nutarimo, turėdamos vilties, kad Franco režimas evoliucionuos demokratine prasme. Jei taip bus, Ispanija galės užimti jai priderančią vietą laisvųjų tautų tarpe.

TARPTAUTINĖ PABĖGELIŲ ORGANIZACIJA (IRO) TAMSTA IŠPĖJA:

Jau tik 18 savaičių

IKI BIRŽELIO 30 D.

Globa nuolatinišė IRO stovyklose baigiasi 1950 m. birželio 30 d. Pasiruoškite jau dabar, kol dar IRO tarnautojai turi laiko jums padėti, arba

emigruoti
arba
repatrijuoti

arba

Vokietijoje pasilikti

LAIKAS VERČIA SKUBĖTI!

IRO, US-Zone

Šią savaitę

* Vak. Vokietijos teisingumo ministeris dr. Dehleris pareiškė, kad įsteigus konstitucinį teismą, jis turės spresti ar komunistų partijos veikla neprieštarauja konstitucijai. Tas bus taikoma ir kraštuose, dešinėm partijom.

* Hannoverioje dienos bei metu du banditai apiplėšė banko pasiuntinius ir pagrobė 3.000 DM gyvais pinigais bei vertybės popierių už 1 milijoną markių. Vienas banko pasiuntinys buvo nušautas.

Paskutinėmis žiniomis, abu banditai yra suimti.

* JAV krašto apsaugos ministerija pranešė, kad netrukus į Eniwetoko atolą vyks pionierių brigada atlikti paruošiamuosius darbus naujiems atominė bombų bandymams. Kaip žinia, toje vietoje 1948 ir 1949 m. susprogdintos 3 atominės bombos.

* Respublikininkų senatorius McCarthy teigia, kad JAV užsienio reikalų ministerijoje veikia špioniažo organizacija, kuriai vadovauja du vyrai ir viena moteris. Jis reikalauja kvotos.

* JAV iki šiol priėmė 133.000 DP. Šios savaitės pradžioje į New Yorko uostą iplaukė net trys laivai su DP. Pirmasis sekmdienį su 1317 asmenų, kitas pirmadienį su 1310 asmenų ir trečias antradienį su 1168 DP.

* Pietų Afrikoje įvesti trijų rūšių pasai: europiečiams, čiabūviams ir spalvotiems. Spalvuotais laikomi visi ne baltosios rasės žmonės.

* JAV vakarų pakraščiuose ruošiami orinio pavojaus skelbimo civiliams gyventojams sistema. Tikimasi, kad ji veiks jau po kelių savaičių. JAV rytiniame pakraščyje tokia sistema jau veikia.

* Gaisras sunaikino Princetowno universiteto New Yorko valst. atominę tyrinėjimų laboratoriją, jų tarpe ir cyclotroną, kaštavusį 18 mil. dolerių. Gaisro priežastis nežinoma.

* Britų parlamento rinkimuose, kurių galutiniai rezultatai bus žinomi penktadienį po pietų turėjo teisę dalyvauti 34 milijonai rinkėjų. Ši kartą labai atsargūs viešosios nuomonės tyrinėtojai teigė, kad abi partijos surinks maždaug tiek pat balsų.

Angliakasiai paraližuoja JAV gyvenimą

Pirmadienį, pačią šalčiausią šių metų žiemos dieną, New Yorke pradėta normuoti anglis. Dėl vis tebesitęsiančio angliakasių streiko anglių atsargos baigiasi.

Šiuo metu streikuoja viso apie 370.000 angliakasių. Visame krašte sumažintas elektros srovės tiekimas. Pieno įmonės atleido 80.000 darbininkų. Idomu, kad pats angliakasių vadovas Johnas Lewis įsakė angliakasiams dirbti, tačiau streikininkų sąjūdas vis tiek neleidžia eiti į darbotvietes. Prezidentas Trumanas dar nesigriebė jo dispozicijoje esančių Tafto-Hartley įstatymų numatytų priemonių. Jie gali paprašyti teismo įsakyti darbininkams 80 dienų pertraukti savo streiką.

New Yorko valstybės gubernatorių Thomas Dewey paprašė valstybės seimelio suteikti jam teisę konfiskuoti visas privačias anglių atsargas ir nustatyti anglių kainą.

* Beromünsterio radijas pranešė, kad JAV bedarbių skaičius šiuo metu siekia 4.500.000. Tokiu būdu tai yra pats didžiausias bedarbių skaičius po karo.

Atsarginė JAV sostinė?

Washingtonas (L). Demokratų senatorius Miliardas Tydingsas, senato karinės komisijos pirmininkas pirmadienį pareiškė, kad gryniosios specialistai jau kuris laikas studijuoja klausimą, ar verta karo atvejui pastatyti atsarginę JAV sostinę. Demokratų atstovas Chetas Hollifieldas pasiūlė tokią sostinę pastatyti po žeme, Tydingsas tą projektą pavadino vertu nuodugnau susipažinimo“.

Zinomas radijo komentatorius Drew Pearsonas sekmadienį teigė, kad JAV vyriausybė karo atveju sostinę numatė perkelti į Vakarų uolynus netoli Denverio arba Salt Lake City.

JAV parama Europai

Washingtonas (AP). Ateinanties finansiniams metams (nuo liepos 1 d.) Marshallio planu norima skirti (mil. dolerių):

D. Britanijai 687, V. Vokietijai 552, Prancūzijai 502, Italijai 290, Olandijai 192, Graikijai 148, Belgijai 142, Austrijai 124, Norvegijai 67, Danijai 65, Turkijai 44, Švedijai 34, Portugalijai 23, Triestui 10, Islandijai 5.

Naujas pasikalbėjimas su Stalinu?

Propagandinis momentas

Prezidentas Trumanas atsisakė atsakyti į vieno žurnalisto paklausimą, ar Churchillio pasiūlymas dar kartą susitikti su Stalinu yra tik rinkiminės propagandos manevras. Mažiau oficialūs asmenys tuo nė kiek neabejoja.

Churchillio sakiniai:

„Aš vis grįžtu prie naujų pasikalbėjimų su Tarybų Rusija minties; atrodo, jog reikia nesigailėti pastangų sutaukinti abu pasaulius tam, kad jie galėtų, jei nedraugiškai, tai bent be neapykantos ir šaltojo karo gyventi“.

visų pirma yra rinkiminis manevras.

Mat, Churchillis mėgsta kartais nustebinti net savo paties pasekėjus. Ir tai jis padarė savo Edinburgo kalboje. Kartu jis pamaldomai prasidėjusią britų priešrinkiminę propagandą kampaniją perkėlė į užsienio politikos laukus. Iki šiol buvo kalbama apie vidaus politiką, benzino racionavimą, apie planavimo naudą ir trūkumus. Kyla klausimas, kodėl, sakykim, pats Bevinas nepradėjo kalbėti apie naują pasikalbėjimą su Stalinu, jei jis iš tikrųjų yra reikalingas. Atsakymas labai paprastas. Jei Bevinas po visų ligšiolinių nepasisekimų vėl pasiūlytų derėtis, jo pasiūlymas būtų apšauktas supuvusio kompromiso ieškojimu. Todėl jis noromis — nenoromis turėjo tą garbę užleisti Churchilliiui. Konservatorių vadas, kurio 1946 m. Fultone pasakyta kalba pradėjo naują barą Vakarų užsienio politikoje, privedusį prie Atlanto pakto, galėjo sau leisti prabanga padaryti kiek nelogišką ir gerokai demagogišką priekaištą, kad darbičiai jo paties siūlytą kieta politiką vedė per daug vienšališkai ir nejudriai.

Darbičius toji Churchillio demagogija skaudžiai pažeidė. Jie juk mielai tartusi, jei tik būtų bent mažiausia susitarimo viltis. Tai Atlee ir pasakė. Bet jis negalėjo suvaldyti ir savo tužies. Paprastai ramus ir šaltas darbičius vadas Churchillis pavadino gaidžiu, kuris per anksti giedodamas tikisi pasukubinti aušrą!

Sir Staffordas Crippsas nuėjo dar toliau, teigdamas, kad Churchillis priešrinkiminę kampaniją nužemino iki gatvės griovio lygio.

Vokietijoje lieka karo stovis

Washingtonas (L). Kaip žinia, Londono trijų valstybių konferencijoje Vokietijos reikalai buvo sutarta iširti karo stovio atšaukimo galimybės. Artimiausiu laiku nuomonėmis tuo reikalu pasikeis amerikiečių, britų ir prancūzų žinovai. Iš amerikiečių pusės nurodama, kad šiuo metu karo stovį panaikinti neįmanoma, nes tai sukeltų nemažų sunkumų. Visa eilė karinių vyriausybės potvarkių automatiškai nustotų galios.

Nauji streikai Prancūzijoje

Paryžius (L). Prancūzijoje laukiama 300.000 metalo darbininkų streiko. Streikuoti rengiasi ir susisiekimo darbininkai. Trečiądienį prasidėjo krautuvų savininkų, advokatu, gydytojų ir kitų laisvųjų profesijų streikas. Laisvos profesijos žada streikuoti keturias dienas, protestuojant prieš aukštus mokesčius.

Socialistai vers Bidault?

Prancūzijos socialistų partija Paryžiaus priemiestyje Puteaus susaukė savo tautinės tarybos konferenciją, kuri įvyks šeštadienį ir sekmadienį. To priemiesčio gyventojai yra metalo darbininkai, todėl jau vien iš pasirinktos posėdžiui vietos sprendžiama, kad konferencija praeis karingoje nuotaikoje. Iš viso partijoje vis daugiau įsigali kairysis sparnas, kuris reikalauja netoleruoti vyriausybės, bet atkakliau ginti darbininkų interesus. Jei ta tendencija laimės konferencijoje, tenka laukti, kad Bidault vyriausybė po pirmo balsavimo seime turės pasitraukti.

Amerikiečių ir anglių žurnalistai eina lažybų kaip ilgai Bidault dar išlaikys valdžioje. Niekas nedrįsta teigti, kad Bidault išsilauktytų dar visą kovo mėn. valdžioje.

Tik 7 pašto kuponus

(COUPON REPOSE INTERNATIONAL / INTERNATIONAL REPLY COUPON)

kaštuoja LIETUVIO prenumerata į užsienį nuo š. m. kovo 1 d. Prašome atkreipti dėmesį, kad ant jų būtinai kuponus pildavusios pašto įstaigos atspaudimas! Kartu nupiginauta ir prenumerata užsakant į užsienį iš Vokietijos — nuo kovo 1 d. vienam mėnesiui kainuos tik 3 DM

O Bevinas nesiteikė savo kalboje Churchillio pavardės net paminėti.

Nėra abejonės, kad rinkiminės propagandos momentas šiame pasiūlyme yra toks stiprus, kad net JAV užsienio reikalų ministeris Achesonas žurnalistų revanšuotą pasakyti savo nuomonę praliupo juokais pareiškdamas, jog nenoris komentuoti D. Britanijoje prieš rinkimus pasakytą kalbą.

O vis dėlto...

Tačiau Churchillio pasiūlyme slypi ne tik vien propagandinis momentas. Jau kuris laikas apie dar vieną — galutinį — pasikalbėjimą su Stalinu kalbama Amerikoje. Senatorius McMahanas net pasiūlė, kad JAV užsienio reikalų ministeris revanšuotą pasakyti savo nuomonę praliupo juokais pareiškdamas, jog nenoris komentuoti D. Britanijoje prieš rinkimus pasakytą kalbą.

Rimtai Churchillio pasiūlymą įvertino ir prancūzai, gal todėl, kad Churchillis juos užmiršo paminėti kaip būsimųjų pasikalbėjimų partnerį. Bidault atidengdamas paminklą St. Etienne neslėpė savo nusivylimą. Girdi, jis negalys tikėti, kad Churchillis noris išskirti Prancūziją iš pasaulinių problemų sprendimo. Leonas Blumas savo „Populaire“ rašė, kad pasikalbėjimai su sovietais neatsižvelgia į paties patyrimų nuo Jaltos iki Potsdamo laikų.

Ta proga tenka pastebėti, kad netruksta žmonių, kurie mano, jog dabar yra patogiausias momentas naujam pasitarimui. Visų pirma, ką pareiškė ir pats Churchillis savo Edinburgo kalboje, JAV yra žymiai toliau nužengusios atominės energijos panaudojimo srityje negu sovietai. Antra, sovietai šiuo metu yra reikalingi taikos, kad ramiai virškinus savo laimėjimus. Tokiu būdu sovietai turės sutikti su toli einančiomis nuolaidomis.

Pačių sovietų pažiūra į būklę bando atspėti NEW YORK TIMES Maskvos korespondentas. Jis rašo, kad sovietų laikysena nulemia šie faktoriai:

Sovietų pažiūra

1. Sovietai yra įsitikinę, kad JAV politika veda į karą su jais;

2. sovietai jokiū būdu neužsiminė, kad jų nuomonė dėl atominės kontrolės būtų pakauti;

3. tarp sovietų ir amerikiečių diplomatų iki šiol neįvyko joks privataus pobūdžio pasikalbėjimas, per kurį būtų paliesti ginčijami klausimai. Nė viena pusė nedavė suprasti, kad ji tokio pasikalbėjimo pageidautų;

4. sovietai yra įsitikinę, kad jų diplomatinės pozicijos yra geresnės, negu kada nors anksčiau nuo pat spalio revoliucijos laikų;

5. sovietai sveikins progą rimtai apsvaryti amerikiečių-sovietų santykių problemas. Nėra jokio pagrindo manyti, kad sovietai bijotų būsimoje konferencijoje susilaukti nepasisekimo ir todėl jie nebijo sėsti su amerikiečiais prie „apvalaus stalo“.

Tas pranešimas yra vertas komentaro. Jis yra atsiųstas iš Maskvos — taigi sovietų cenzūros praleistas. O jei jį praleido, reiškia, kad jis sovietams patinka. Būdinga, kad 5-tas pranešimo punktas kalba apie dvišales sovietų-amerikiečių derybas, neminint nei anglių, nei prancūzų. Tuo be abejo norima suardyti bendrą Vakarų frontą. Antra vertus, jei sovietams būtų pasiūlytos derybos, jie be abejo, norėdami pademonstruoti savo gerą valią ir norėdami laimėti laiko į jas leisis ir net padarys kai kurių nuolaidų, nes jų atsisakymas padarytų labai blogą įspūdį ir dar daugiau padidintų ginklavimosi lenktynes, kurios turint galvoje skurdžią Kinijos ūkinę būklę, neišvengiamai į ją skauda.

* Maskvos radijas trečiądienį pirmą kartą paminėjo prieš savaitę padarytą Churchillio pasiūlymą apie trijų didžiųjų susitikimą.

Baltasis Titas

NAUJOS ŽINIOS APIE PABALTĖS PARTIZANUS

Stockholmas (ČN). 1949 m. iki rudens apie pasipriešinimo judėjimą Pabaltėje nebuvo daug girdama, tačiau prasidėjus blogiesiems orams, vėl atėjo žinios apie partizanus. Jei 1948 m. vasarą buvo daugiausiai kalbama apie lietuvių partizanų, tai dabar geriausiai organizuoti yra estų partizanai, susisipieję į „Metsavennad“ organizaciją.

Jai vadovauja energingas vyras, kurį daug kas vadina „baltuoju Titu“. Jo tikroji pavardė yra Elmaras Hilpas.

Perėitą vasarą Hilpas savo vyr. būstinę buvo įsirengęs Oesello saloje. Ten jis ne tik perorganizavo savo kovos grupę, bet ir užmezgė ryšį su kitom grupėm. Rudeniop Hilpas perkėlė savo vyr. būstinę į pietvakarių Estijos miškus. Šiuo metu MVD jau ruošia akciją Estijos partizanų galutinam nuslopimui.

Partizanai labai nukentėjo dėl provokatorių ir šnipų veiklos, kuriems pasisekė išduoti partizanų junginius. Išdavimas sekė išdavimą. Antra vertus, prie partizanų dėjos ir kriminalinis elementas bei į nemalonę patekę komunistų pareigūnai. Dėl visa to Hilpas buvo priverstas praveisti griežtą „valymą“.

Iš viso šiuo laiku Pabaltėje daugiau ar mažiau veikia apie 50.000 partizanų: jų tarpe 25.000 lietuvių, 18.000 latvių ir 9.000 estų. Partizanų daliniuose pasitaiko ir kiek vokiečių bei gana daug rusų, net keli tūkstančiai.

Naujos pasaulinės strategijos problemos

NAUJA PASAULINĖ NUSIGINKLAVIMO KONFERENCIJA?

Tuo tarpu kai už Amerikos politiką atsakingi valstybės departamentai vyrų galvoja kaip įtikinti Amerikos viešąją nuomonę, kad Vakarų-Rytų konflikte reikia kantrybės ir dar kartą kantrybės, ir kad čia „rezultatus“ ne taip greitai galima pasiekti, kaip kad amerikiečių tempermentas reikalauja, senate diskutuojama, kaip pasaulį jau rytoj arba vėliausiai poryt išvaduoti iš atominės superbombos slogučio, ginklavimosi lenktynių ir iš to sekančių negerovių. Pasiklausius tų diskusijų sunku nepasiduoti norui jas pavadinti fantastiškoms — tačiau tai būtų klaida, nes išganymo teorijos, kurios ten yra skelbiamos, kyla iš amerikiečių idealizmo, tokio pat realaus, kaip ir Detroito automobilai, ir su kuriuo negalima nesiskaityti, norint sugrąžinti krašto politiką.

Senatoriui McMahanui pradėjus diskusijas, Marylando senatorius Tydingsas ilgoje kalboje pasiūlė rezoliuciją, reikalaujančią naujos tarptautinės nusiginklavimo konferencijos suaukimo, kurioje turėtų būti apkiboti visi ginklai „iki šautuvo“ imtinai. Kiekvienas kraštas turi turėti tik tiek kariuomenės, kiek reikalinga okupacinėm pareigom ir vidaus tvarkai išlaikyti. Savaimė aišku, kad tam sekti turi būti įvesta tarptautinė kontrolė. Esą reikia uždrausti ne tik superatominę bombą, bet ir paprastą atominę bombą. Pasak senatorių Tydingsą, superbomba gali sunaikinti visą New Yorką, jei pav. rusų prekinis laivas ją išmugeliuotų į New Yorko uostą.

Tuo pačiu laiku senato užsienio reikalų komisijos specialiai pakomisė pradėjo svarstyti Jungtinių Tautų reformos įvairius projektus. Ely Culbertsonas, žinomas brido specialistas, kuris nuo San Fransisko konferencijos laikų nešiojasi kišenėje savo nuosavą projektą ir demokratų senatorius Sparkmanas iš Alambos, kuris su 11 kitų senatorių reikalauja panaikinti veto teisę šiandien reikalauja „stiprinti“ JT. Jų svarbiausias argumentas atominė superbomba. 156 žymūs JAV piliečiai jų tarpe ir rašytojai Robertas Sherwoodas ir James Warburgas paragino prezidentą Trumaną pradėti naują „pozityvesnę“ politiką. Tik vienas Howley, buvęs Berlyno

Vyriausias vokiečių liaudies policijos vadas Dr. h. c. Kurtas Fischeris jau perėitų metų lapkričio 12 d. įsakė pradėti parengiamuosius darbus visuotinei karinei prievolei sovietų Vokietijos zonoje įvesti. Pagal tą įsakymą šių metų balandžio mėn. 1 d. liaudies policija bus pavadinta „demokratinė liaudies kariuomenė“. Visos zonos darbo įstaigos (Arbeitsamt) turi tuojau sureguliuoti visus wehrmachto aviacijos ir laivyno karius. Būsiami vokiečių liaudies kariuomenėi sovietų kariuomenė jau dabar perleido karėvines Eisenache, Leipzig, Weimare, Eberswaldėje, Schwerine ir Döberitze, be to dar eilę barakų stovyklų.

Rostocko uoste 12 senų buv. vokiečių torpedininkų ir 18 greitlaivių buvo perduota „krantų apsaugos policijai“, kuri sudaro būsimo karo laivyno branduolį. Tai policijai vadovauja policijos komisaras Gustavas Schueleris, gim. 1920 m. Kai komisaras Schueleris nori gerti, jis rodo savo pasą, išduotą 1948 m. spalio 15 d. Leningrade Nr. 148.530. Mat, sovietų piliečiams alkoholis yra pigesnis.

Zonos spaustuvės jau nuo gruodžio mėn. spausdina įvairius statusus. Jie yra seni wehrmachto statutai, tačiau smarkiai atskleisti bolševikine ideologija. Pav. drausmės statuto 2§ teigiama: „Drausmė remiasi supratimu, kad kova už vieną demokratinę Vokietiją prieš užsienio ir vokiečių imperialistus, jų agentus ir kitus vokiečių tautos išdavikus yra būtina“.

Sausio 7 d. Wilhelmsruhe įvyko ir pirmoji liaudies divizijų vadų konferencija, kurioje kaip politinis ir karinis patarėjas dalyvavo sovietų majoras Truchanovas. Pranešimą darė generalinio štabo viršininko Müllerio dešinioji ranka generolas majoras Heinzas E. von Falkenhausen, anksčiau buvęs gen. štabo operacinio skyriaus viršininku pas gen. Becką.

Apie savo politinį nusistatymą paklaustas gen. maj. von Falkenhausen atsakė: „Mes esame ir liksime pono van Seecko sukurtas nepolitinis specialios karinio tipas.“ Kaip žinia, von Seeckas artimai bendravo

„Mokykimės iš Hitlerio klaidų“

„Karo atveju mūsų aviacija būtų vienintelė ryšio priemonė tarp Tarybų Sąjungos tautų ir mūsų. Nuo to būdo, kaip mes panaudosime savo aviaciją priklausys, ar sovietų milijonai bus mūsų sąjungininkai ar Maskvos gynėjai“ —

taip aiškina amerikiečių žurnale LIFE Wallace Carolis, 3 metus buvęs JAV karo informacijos tarnybos Europoje viršininku.

„Mes žinome, kad rusai prie Stalingrado sustabdė vokiečius, bet kaip vokiečiai tenai pateko?“ Carrollui tas klausimas yra „dar neparašytas paskutiniojo karo istorijos lapas“. LIFE skaitytojams jis piešia buvusį milijonų pasiryžimą nesipriešinti vokiečiams ir net drauge su jais žygiuoti prieš Staliną. Amerikoje apie tai iki šiol buvo nežinoma.

1941 m. vasarą sovietų ūkininkai tikėjosi, kad vokiečiai juos išvaduos iš kolchozų vergovės. Ukrainiečiai, Kaukazo gyventojai laukė išvadavimo iš Maskvos vergijos. Tačiau Hitleris apie tokius galingus sąjungininkus nenorėjo net girdėti. Jam buvo reikalingos ištisos karalystės . . . gauliteriams. Jis tikėjosi sovietus nugalėsiant savo jėga. Iki šiol juk jam sekėsi. Generalinis štabas, vyr. kariuomenės vadovybė ir visa eilė Rusijos specialistų išėjo tik savo jėgomis nepasitikėti, bet pasieškoti taktininkų. Tačiau ant tokių raštų generolas pulkininkas Jodlis žaliu pašėliu užrašydavo: „Politika! Salin rankas!“ O jei tie raštai patekdavo pas maršalą Keitelį,

jis užrašydavo tamsiai fioletiniu pašėliu: „Aš žinau Führerio nusistatymą šiuo reikalu. Nieko nebus!“

Jau 1942 m. wehrmachto žmonės aliarmavo Rosenbergo Ostministriją: Stalinas nori išnaudoti vokiečių apviltais viltis. Pats laikas karo vedimą paremti atitinkama politika! Tačiau Unter den Linden 62 Nr. buv. caro ir Kremliaus ambasados rūmuose, kur įsikūrė Rosenbergas, siautė kiti rūpesčiai. Ten buvo komplektuojami štabai Maskvos, Kaukazo ir Uralo Reichskommissariatams!

Wehrmachtas savo iniciatyva, be Hitlerio sutikimo, pradėjo komplektuoti taktininkus. Pagaliau Hitleris sutiko, kad nerusai sudarytų savanorių dalinius, kurie jam turėtų prisiiekti ištikimybę, tačiau apie kokius nors politinius pažadus jis nenorėjo kalbėti.

Generalinio štabo organizacinio skyriaus majoras grafas Stauffenbergas *) skubino organizuoti. Genštabistai tikėjosi, kad kazokų, turkistaniečių, totorių ir kiti daliniai pagaliau prives vesti ir atitinkama politika. Rusų daliniai nebuvo telkiami. Mat, Hitleris bijo rusiško imperializmo. Tačiau genštabistai ir čia pabandė. Proga buvo tikrai pavydėtina. Wolchovo katilė ir nelaisvė buvo paimtas Generolas Vlasovas. Juk tai vienas žinomiausių sovietų generolų, metus buvęs Čiangkaišeko karinis patarėjas, pavyzdingosios 99. divizijos vadas, 1941 m. gruodžio mėn. sovietų kino apžvalgoje rodytas kaip Maskvos apgynejas. Jis Vinicoje sutiko vokiečiams taktininkauti.

Tačiau reikalavo: „Jūs turite man garantuoti, jog nenorite Rusijos pavergti, ir duokit man ginklą. Tada aš pats vienas su dviem milijonų vyrų kariuomene iš belaisvių eilių baigsiu karą ir būsiu jūsų ištikimiausias sąjungininkas. Generolas Rokossovskis ir

*) Tas pats Stauffenbergas, kuris 1944. 7. 20 metė bombą į Hitlerį ir tą pačią dieną buvo sušaudytas.

Plechaviciaus nuotrauka,

vaizduojanti jį darbininko rūbuose, pasklidę pasaulinėje spaudoje. „Chicago Sunday Tribune“ sausio 29 d. paskelbė pasikalbėjimą su naujuosiu Illinois Steel Corporation darbininku, prieš tai komandavusiu dvi armijas ir 48 val. išbuvusiu diktatorium. Baigdamas pasikalbėjimą, generolas pareiškė: „Aš mokiausi kadaise vadovauti daliniams ir būti generolu. Aš patyriau per nedaugelį valandų, kaip jaučiasi diktatorius. Dabar noriu išmokti būti geru plieno darbininku.“

Vasario 4 d. ta pati fotografija pasirodė ir Diepholzo vokiečių laikraštyje su tokiu prirašu: „Mūsų laikų likimas; tas apskures vieno amerikiečių fabriko darbininkas yra ne kas kitas, kaip buv. Lietuvos kariuomenės vadas generolas Povilas Plechavičius — vienas iš daugelio skenduolių, kuriuos mūsų laikai išplovė į Amerikos krantą.“

su raudonąja armija. Tuo laiku, kai Vokietijai buvo uždrausta turėti tankus ir aviaciją, tų specialybių karininkai specializavosi Tarybų Sąjungoje. Apie savo būsimą vertę dabartiniai Rytų Vokietijos generolai štai ką kalba: Jei mes turėsime gerai apmokytus 400.000 vyrų, su tuo faktoriumi turės skaičius tiek Rytai, tiek ir Vakarai.

Šitos 400.000 vyrų kariuomenės sudarymas yra tiksliai suplanuotas. Iki kovo mėn. pabaigos numatyta sudaryti penkių grupių vadų štabus:

1. Potsdamo grupė, vadas Stalingrado kovotojas gen. maj. Lattmanas;
2. Schwerino grupė, vadas buv. 2 tankų divizijos vadas gen. lt. Weisenbergas;
3. Dresdenu grupė, vadas aviacijos gen. von Weechas;
4. Weimaro grupė, vadas gen. lt. Schubertas;
5. Halles grupė, vadas aviacijos gen. lt. Breidthauptas.

Grupių komandos atitinka buv. vokiečių divizijų komandoms. Už grupės vado antroje vietoje stovi politinis vadovas. Aplamai imant, grupių schemas ir apginklavimas atitinka sovietų schemoms ir apginklavimui. Grupę sudaro:

- a) 3 batalijų tankų pulkas,
- b) 2 baterijų artilerijos pulkas,
- c) 2 šaulių pulkai, kiekviename po 3 batalionus (6 kuopos kiekviename)
- d) minosvaizdžių batalionas.
- e) pionierių batalionas su pontonų kuopa,
- f) šarvuotųjų žvalgybinis batalionas.

Yra išdirbti keturi mobilizaciniai planai, kurie numato: I. pilietinį karą Vakaruose; tuo atveju numatytas 3 grupių pasiuntimas į Vakarus tariamai tvarkai atstatyti. II. puolimą iš vakarų. Tuo atsitikimu pirmoji liaudies kariuomenės pasipriešinimo linija eitų per Thüringijos mišką — Harzo kalnus — Mecklenburgo ežerus, antroji Oderio pakraščiais.

III. puolimą iš Balkanų ir Italijos pusės. Grupės permetamos grąsomon sritin. IV. puolimą su sovietais į vakarus. Tuo atveju būtų panaudota tik 40 specialių patsienio dalinių, sudarytų iš patikimų asmenų. Likusioji armijos dalis saugotų tiekimo kelius kovotų su partizanais.

III. puolimą iš Balkanų ir Italijos pusės. Grupės permetamos grąsomon sritin. IV. puolimą su sovietais į vakarus. Tuo atveju būtų panaudota tik 40 specialių patsienio dalinių, sudarytų iš patikimų asmenų. Likusioji armijos dalis saugotų tiekimo kelius kovotų su partizanais.

III. puolimą iš Balkanų ir Italijos pusės. Grupės permetamos grąsomon sritin. IV. puolimą su sovietais į vakarus. Tuo atveju būtų panaudota tik 40 specialių patsienio dalinių, sudarytų iš patikimų asmenų. Likusioji armijos dalis saugotų tiekimo kelius kovotų su partizanais.

III. puolimą iš Balkanų ir Italijos pusės. Grupės permetamos grąsomon sritin. IV. puolimą su sovietais į vakarus. Tuo atveju būtų panaudota tik 40 specialių patsienio dalinių, sudarytų iš patikimų asmenų. Likusioji armijos dalis saugotų tiekimo kelius kovotų su partizanais.

III. puolimą iš Balkanų ir Italijos pusės. Grupės permetamos grąsomon sritin. IV. puolimą su sovietais į vakarus. Tuo atveju būtų panaudota tik 40 specialių patsienio dalinių, sudarytų iš patikimų asmenų. Likusioji armijos dalis saugotų tiekimo kelius kovotų su partizanais.

III. puolimą iš Balkanų ir Italijos pusės. Grupės permetamos grąsomon sritin. IV. puolimą su sovietais į vakarus. Tuo atveju būtų panaudota tik 40 specialių patsienio dalinių, sudarytų iš patikimų asmenų. Likusioji armijos dalis saugotų tiekimo kelius kovotų su partizanais.

III. puolimą iš Balkanų ir Italijos pusės. Grupės permetamos grąsomon sritin. IV. puolimą su sovietais į vakarus. Tuo atveju būtų panaudota tik 40 specialių patsienio dalinių, sudarytų iš patikimų asmenų. Likusioji armijos dalis saugotų tiekimo kelius kovotų su partizanais.

III. puolimą iš Balkanų ir Italijos pusės. Grupės permetamos grąsomon sritin. IV. puolimą su sovietais į vakarus. Tuo atveju būtų panaudota tik 40 specialių patsienio dalinių, sudarytų iš patikimų asmenų. Likusioji armijos dalis saugotų tiekimo kelius kovotų su partizanais.

Australių kėsčiai

Kaip praneša „The Sunday Herald“, N. S. W. valstijos emigracijos ministeris J. G. Arthuras besitartinančios Australijos Dienos proga kreipėsi į australus, kviesdamas juos tą dieną priimti į savo namus tiek Britų, tiek kitų Europos kraštų ateivius. Ministeris skatina australus atsipalaiduoti nuo nepagrįstų priekabių bei prietarų ateivių atžvilgiu ir įsitraukti į glaudesnę su jais bendravimą. Australijos Dieną kiekvienas Australijos pilietis, o taip pat ir ateivis, turįs pasisakyti: „Aš esu australas“. Toliau ministeris priduria: „Emigracija yra mūsų tautos kilimo raktas. Jungtinės Amerikos Valstybės tapo, kaip atrodo, didžiausia pasaulio valstybė emigracijos dėka; toksai kelias ir mums yra vienintelis, kuriuo galėsime pasidaryti didelę valstybę. Ilieji mūsų gyslas kitų baltųjų tautų kraujo pakels mūsų kraštą fiziškai ir protiškaip“. Tačiau toliau ministeris J. G. Arthuras nustebina mus tokiais žodžiais: „Mums nereikia čia besireiškančių svetimšalių bendruomenių. Tokios bendruomenės yra nepageidaujamos ir pavojingos mūsų pačiam. Dėl to yra būtina, kad visi australai turi padėti asimiliuoti emigrantus australų gyvenimo būdan ir priimti juos kaip prietelius piliečius“.

MUSŲ PASTOGES redaktorius J. Zukauskas laikraščiu parašė atvirą laiška, kuriam įrodinėja, kad tautinių kultūrų puoselėjimas nepakenkė JAV galybei.

Meno šventė Canberroje

Sausio 23—27 dienos buvo neeilinės Canberros ateiviams, o taip pat tai buvo neeilinė proga australų visuomenei pažinti „naujuosius“. Tai buvo dienos, kurių eigoje bent iš dalies realizavosi buv. emigracijos ministerio A. Calwell'o iškelta mintis suglaudinti „naujųjų“ ir „senųjų“ australų pažintį parodyti, kad „naujieji“ (faktiškai, seni Europos vaikai) ne tik raumeningas rankas atsivežė, bet ir turtingą, senomis tradicijomis išaugintą sielą.

Meninė šventės dalis pradėta universiteto patalpose tautodailės ir meno parodos atidarymu. Tą parodą atidarydamas, emigracijos ministeris Holt'as pasveikino dalyvaujančių tautų atstovus. Svečių tarpe buvo min. pirmininkas Menzies, buv. ministeris Calwell'is, svetimų valstybių pasiuntiniai ir k. Lankytojus ypač domina tautodailės darbų margumas, jų gausumas ir net medžiagų bei atlikto darbo pobūdis. Tačiau stebinčiam ekspонатus europiečių akimis nesunku buvo pastebėti, kad ne visos tautos išlaikė grynos tautodailės požymį, maišydamos su ja paprasto amato darbus. Miela, kad šio priekabišo išvengė lietuvių skyrius, kuris tiek išdėstymo originalumu (neperkrauta!), tiek savo grynumu kreipė visų lankytojų dėmesį.

Dailę atstovavo 22 menininkai su 101 darbu. Šalia europietiško masto esto Wirral'o darbų bene stipriausi bus buvę mūsų Bistricko ir Kalgovo dailės paveikslai. Paminėtinas, kaip senosios mokyklės atstovas, ir latvių dailininkas Linde. Lietuvius šioje parodos dalyje atstovavo Kalgovas, Bistrickas, Saikauskas, Mikševičius ir Simkūnas.

Antrąją šventės dieną įvyko naujos australų filmos „Čia nėra svetimų“ (No Strangers Here) premjera. Iš filmo sukratų pasikirų įvykių, kuriuos pirmyn stumia garsaus Australijos materialinė padėtis, aiškėja, kad ši filmą turi propagandinių tikslų. Filmoje vaidina ir lietuvi aktorė Ksenija Daugivytytė. Apgailėtina tačiau, kad aktorės pavardė tiek spausdintojoje programoje, tiek režisieriaus lūpose įžanginės kalbos metu skambėjo nelietuviškai . . .

Bene patsai iškilmingiausias šventės momentas buvo 12-kos tautų scenos menininkų pasirodymas-koncertas, pakartotas ir sekanti vakarą. Siam koncertui Emigracijos Departamentas sukviė daugumą geriausių Australijoje esančių europiečių scenos menininkų. Iš prie programos pridėto skyrelio „About Our Artists“ matėsi, kad ne vienas jų yra dainavęs, skambinęs ar grojęs geriausiose Europos teatrų scenose.

Lietuviams šio koncerto programoje skirtą laiką sunaudojo pakviesta iš Sydnejaus Tautinių Šokių Grupė, vadovaujama B. Kirlytės ir Vyta Asevičiaus. Grupė paliko malonų įspūdį. Šokių darnumui ir skirtingais, savitais tautiniais drabužiais žiūrovų atmintyje ji tikrai įbrėžė lietuvių vardą.

Australų visuomenė gyvai domėjosi šios šventės paroda bei koncertais. Senieji australai norėjo pamatyti, ką gali „naujieji“. Jie pamatė ir ištikino. Reikia manyti, kad ši naudinga pažintis paskatins australus duoti atitinkamą duklę šio krašto pozicijose ir naujesiems ateiviams, gi pastaruosius dar labiau paragins pasitempti.

Vieno koncerto pertraukos metu šokėjas lietuviškai prakalbino Prancūzijos ambasadorius Australijai Padovani. Paaškėjo, kad ambasadorius yra buvęs Prancūzijos konsulas Lietuvai ir grupė, ambasadoriaus pakviesta, atliko Prancūzijos Ambasadoje privataus pobūdžio koncertą, kurio metu malonus šeimnininkas pavaišino ir arčiau susipažino su tautinių šokių grupės dalyviais. —

MUSŲ PASTOGĖ

Rinkiminės propogandos perlai

Konservatorių mulas. — Naujausioji britų konservatorių rinkiminė brošiūra vadina: „Nusiplauk nuo rankų socializmą!“ Knygelėje yra keletas tuščių, mūliu impregnuotų puslapių su nurodymu: „Sudrėkink savo rankas ir delnas patrink šį lapą“.

Nekontroliuotas Churchillis. — Kai Winston Churchillio žmona viename priešrinkiminame susirinkime pradėjo sakyti kalbą, kažkas iš salės gilumos ją paklausė, ką Churchillis apie konservatorius yra pasakęs 1908 metais — tada, kai jis priklausė liberalų partijai. „Už Churchillio ištėkėjau prieš 41 metus“, atsakė ji. „O tą kalbą jis pasakė prieš 42 metus, t. y. tuo metu, kai dar nebuvo mano kontroliuojamas“.

Sveiku arklio protu. — Liberalų partija viename Londono priemiestyje kreipėsi į gyventojus, kad jie „sveiku arklio protu“ balsuotų tik už liberalus. Šio priemiesto gatvėms buvo vedami asilas, mulas ir arklys. Ant asilo kaklo buvo pakabintas toks plakatas: „Esu durmas asilas, todėl balsuosis už konservatorius“. Mulas nešė tokį plakatą: „Esu buka galvis mulas, todėl balsuosis už darbiečius.“ O arklys: „Turiu sveiką arklio protą, todėl balsuosis už liberalus“.

Naujasis Himmleris — Zeisseris

Berlynas (SN). Sovietinės zonos saugumo ministeriu paskirtas Hansas Zeisseris, buv. kaizerio karininkas, 1919 metais įstojęs į kompartiją.

Zeisseris yra senas ir ištikimas Maskvai komunistas. Ispanijos pilietiniame kare jis, pasivadinęs generolu Gomezu, vadovavo 13. tarptautinei brigadai. 2. D. kare jis kariavo sovietų armijoje pulkininko laipsnyje. 1942 m. jis buvo paskirtas ANTIFOS Gorskio mokyklos viršininku. Toje mokykloje bolševikinė ideologijos pamokos Stalingrade nelaisvėn palmti generolai ir karininkai. Jie buvo ruošiami rytų zonos „demokratiniam atstatymui“. 1946 m. Gomezas-Zeisseris buvo paskirtas Leipco policijos prezidentu, o po

to netrukus avansavo į Saksonijos vidaus reikalų ministerius.

1949 m. metais Zeisseris buvo vidaus reikalų valdybos apmokymo skyriaus v. k. „Apmokymas“ šiuo atveju buvo vidaus reikalų valdybos valdininkų „išvalymas“ ir liaudies policijos karininkų perkėsimas. Įdomu, kad jis į liaudies policiją įtraukė buvusius vokiečių kariuomenės ir SS karininkus, jų tarpe Gestapo specą SS-obergruppenführeri Walterį Müllerį. Įdomu, kad liaudies policijos karininkų korpo 65% sudaro panašios rūšies karininkai. Būdinga, kad ir savo būstinę Zeisseris įrengė buv. Gestapo centre Princo Albrechto gatvėje.

Pavergtųjų kancios klabena pasaulio sąžinė

Amerikos lietuvių spauda pastebi, kad daugeliui JAV senatorių, svarstančių genocidinio konvencijos ratifikavimą, dar visai neaišku, kas toji konvencija yra ir kam ji reikalinga. O jeigu valstybių politikams dažnu atveju nesuprantamos pavergtųjų tautų kancios, tai ką bekalbėti apie civilius piliečius tų kraštų, kuriems neteko savo kailių tos tragedijos patirti.

Vergija Kolymos aukso kasyklose

„Tūkstančiai jaunų latvių ir lietuvių yra Kolymoje priversti kolonizuoti“, rašo olandė Elinor Lipper šiomis dienomis knygoje „Vieno šiosios metų sovietų kalėjimų ir stovyklų“ (Oprecht Verlag, Zürich).

65 laipsniai žemiau nulio

Kolymos sritis yra šiaurės Sibiro rytuose, vakarus nuo Ochotkos jūros, pietuose ir vakaruose apsupta nežengiamais miškais. Čia žiema tęsiasi aštuonis mėnesius, ir termometras nukrinta iki 65 laipsnių žemiau nulio. Šioje viso pasaulio užmirštoje srityje, kuri prieš 20 metų, neskaitant keleto žvejybos stočių pakrantėse, buvo vien primityvių klajoklių genčių apgyventa, šandien priskaitoma per 300.000 žmonių. Nuo tos dienos, kurią rusų geologai čia atrado milžiniškus aukso klodus, nesibaigiančia srove vienas kitą seka politinių tremtinių, didžiųjų valymų aukų. Sov. Sąj. ieškojusių prieglaudą ir vėliau nemalonėn patekusių užsieniečių įvairių kriminalinių nusikaltėlių transportai. Jie iš nieko turėjo statyti miestus, tiesti kelius, kasti aukšą. Klimatas ir darbo sąlygos nelaimingus žūdytė žėdė, mirimų skaičius milžiniškas. Tačiau nelaimingųjų — pigios darbo jėgos — srovė nesibaigia. Tuo pasirūpina MVD, kuriai priklauso visa ši sritis.

Komunistės atsiminimai

Knygos autorė, anksčiau buvusi komunistė, 1930 metais nuvyko į „darbo žmonių toją“. Tačiau vėliau, kaip ir daugelį panašių komunistų idealistų, valymo banga ją nušlavė į kalėjimus ir koncentracijos stovyklas. Neseniai jai pasisekė iš to „rojaus“ grįžti Knygoje, kuri daugeliu vietų primena anksčiau pasirodžiusius panašius atsiminimus, autorė smulkmeniškai pavaizduoja kaulių kasdienybę ir gyvenimo sąlygas. Kurias jai, dėl savo medicininių žinių komandiruojamai po įvairius sanitarinius punktus, išryškinti padeda ligonių pasakojimai. Eidama per kalėjimus, ji sutinka įvairiausių žmonių. Tula scenelė, sumišta už tariamą trockizmą, ligi šios dienos nieko apie jį nežino, sakydama, kad ją per klaidą palaikė

Todėl džiugu, kad pastaruoju metu įvairiose kraštuose vis daugiau pasirodo leidinių, demaskuojančių vergiją už geležinės uždangos.

Su kulkuriomis tų paskutinių metų pasirodžiusių knygų bent trumpai supažindiname ir savo skaitytojus, drauge paminėdami ir vieną didesni mūsų pačių bandymą išryškinti kitataučiams Lietuvos tragediją.

„traktoriste“. Čia Lipper sužino apie vaiku pogrindį, kuris vadinas „kerštas už tėvus“, ir dalina proklamacijąs.

Kolymoje vyrai daugiausia turi dirbti aukso kasyklose, o moterys skiriamos laukų darbams ir miškui kiršti. Ir kelius tiesia moterys. Pagrindinį maistą sudaro ten dar auga kopūstai. Sodinamos ir bulvės, tačiau jos dažnai nušala. Maisto ir aprangos gavimas priklauso nuo normos išpildymo. Aplamai, gyvenimo ir darbo sąlygos yra beveik nepakeliamos, ir kaliniai miršta masėmis.

Wallace ir KZ

Tačiau šie faktai mūsų skaitytojui yra daugiau ar mažiau žinomi iš kitų šaltinių, todėl jų čia kartoti nėra prasmės. Mums idomesnis yra realaus kalinių gyvenimo palyginimas su pagarsėjusio JAV saloninio bolševiko Wallace aprašymu. Savu laiku Wallace'as lankėsi šioje srityje, norėdamas supažinti su sovietu „socialistine statyba“. Grįžęs į Ameriką, jis parašė sovietus nepaprastai išgiriantį straipsnį. Knygos autorė jį dabar pakartoja, drauge nurodydama, kas darėsi už Wallace'ui parodytą KZ fasadą.

Wallace'o susižavėjimą 350 mylio ilgio plentu, cinančių iš Magadano uosto į šiaurę, autorė „paryškina“ faktą, kad jį tiesė kaliniai, nusėdami tūkstančių žuvusiųjų kaulais. Apie komendantą Nikišovą, draugingumą ir paslaugumą Wallace'as žavisi, Lipper pastebi: „Gaila, kad Wallace'as nematė, kaip Nikišovas siaučia girtas barakuose, nusilpu-

sus, išbadėjusius kalinius apipildamas neišvaizduojamo slyktukumo keiksmu krusą. dėl niekų kišdamas į karcerius, 14—16 valandų laikydamas kasyklų šachtose, kur jie iš nusilpimo masėmis mirdavo“.

Wallace'o vizitas Kolymoje buvo sukėlęs didelį susijaudinimą. Kalinių tarpe pasklido fantastiniai, KZ atmosferai būdingi gandai, kad Sovietų Sąjunga turinti šį kraštą atiduoti Amerikai karo skolų sąskaiton. Mediniai sargybu bokštai, kurių buvo pilna paplentė, dingo per naktį. Kai kurių stovyklų kaliniai tris dienas buvo laikomi uždaryti ir galėjo išlėsti. Jiems buvo demonstruojami filmai, kad jie nevaikščiotų kiemuose. Wallace'ui nuteikti miesto krautuviu vitrinos buvo pripildytos prekės, kurios, žinoma, gyventojams nebuvo pardavinėjamos.

Kaliniai, kurie sulaukia savo baismės galo,

iš šios srities išvykti gali tik tais atvejais, jei jie yra per 50 metų amžiaus arba gydytojų komisijos pripažinti invalidais. Bet tik tada — jeigu nėra toki specialistai, kurie Kolymai reikalingi, pvz. gydytojai, inžinieriai, virėjai, siuvėjai ir t. t. Užsieniečiai, pabėgėliai ir kt., kurie priėmė sovietų piliečių, nepaleidžiami, bet dažniausiai šešeriems metams, o kartais ir neribotam laikui įkurdinami kaip kolonistai.

Šią koloniją vis didina nauji transportai. 1939/40 m. atkeliavo lenkai, kurie 1941 m. buvo amnestuoti ir pervesti į Anderso armiją. Vėliau — pabėgėliai iš Balkanų, 1944/45 m. — transportai iš buv. vokiečių okupuotų sričių, vėliau — rusai, grįžta iš karo belaisvės, ir DP, repatrijuojami iš Vokietijos. Paskutiniuoju metu priversta kolonizuojami tūkstančiai lietuvių ir latvių.

Katynas - neatgailėtas nusikaltimas

Kai raudonoji armija, sulaužiusi 1932 m. nepuolimo sutartį, 1939 m. rugsėjį užpuolė Rytų Lenkiją, ir jos rankas pateko apie 250.000 lenkų karių. Didelei lenkų karininkų grupei, kovojusiai ties Lvovu, sovietų maršalai Timošenko ir Sapošnikovas užtikrino, kad jie galėsia eiti, kur tik norėsia, jei nutrauksią karo veiksmus. Tačiau šis pažadas nebuvo ištesėtas. Apie 15.000 lenkų, jų tarpe 10.000 karininkų, buvo išgabenta į Sov. Sąjungą ir internuota Starobielsko, Ostaszkovo ir Kozielsko stovyklose.

Šių karininkų likimą ir su juo susijusius įvykius plačiai nagrinėja vilniečiai pažįstamo lenko žurnalisto Josefo Mackieviciaus Sveicarijoje pasirodžiusi knyga „Katynas — neatgailėtas nusikaltimas“ (Thomas-Verlag, Zürich). Joje autorius tirdytojo atkaklumu dėda faktą prie fakto, iš kurių aiškėja nedviprasmiška išvada. Mūsų skaitytojui daugelis šių faktų yra žinoma iš ankstesnių

straipsnių, todėl šia proga sustosime tik ties kai kuriomis detalėmis.

Būdinga Sikorskio mirtis

Kai Berlyno radijas 1943 m. balandžio 13 d. paskelbė apie Katyno radiinį, Sovietų Sąjungos vyriausybę, kuri anksčiau ir visus lenkų egzilinės vyriausybės pasiteiravimus apie minimų karininkų likimą įvairiai išsiskinėdama vengdavo atsakyti, dviem dienom vėliau staiga paskelbė, kad ieškomi karininkai Smolensko apylinkėje ties plentą ir vokiečiams užnešan nespėti evakuoti bei patekė į vokiečių rankas. Lenkijos egzilinei vyriausybei reikalaujant, kad Katyno masiniai kapai būtų tarptautinio Raudonojo Kryžiaus sudarytos komisijos iširti, „Pravda“ ją apkaltino bendradarbiavimu su Hitleriu. Po kelių dienų Sovietų Sąjungos vyriausybė nutraukė diplomatinis santykius su egziline Lenkijos vyriausybe. Čia Mackievicius mini įdomų faktą, kad po sovietų paskelbto santykių nutraukimo iš Aigipto grįžtas lenkų egzilinės vyriausybės galva gen. Sikorskis žuvo keistoje lėktuvo avarijoje, tuo tarpu kai lėktuvo pilotas liko gyvas. Tuo pat metu Maskvoje buvo sudarytas „lenkų patriotų komitetas“, iš kurio vėliau kilo dabartinė marionetinė Varšuvos vyriausybė.

Pirmoji komisija

Vokiečių sudarytoji tarptautinė teismo medicinos specialistų komisija, ištyrusi kapus Katyno miške, darbą atliko be jokios prievartos, vadovaudamasi vien moksliniais duomenimis. Ji nustatė, kad žudynės įvykdytos mažiausiai prieš trejus metus. Tai aiškiai rodė aukų dienoraščiai, kurie visi baigėsi 1940 m. balandžio 6—20 d.d. užrašais. Taip pat rastų laikraščių skiautės buvo tu datų. Mackievicius, kuriam, kiek mums žinoma, ir pačiam teko komisijos darbą bei atkastuosius kapus stebėti, pabrėžia, kad visi nužudytieji buvo apsirėngę žieminiiais šiltais drabužiais, kurių jie joki būdu nebūtų turėję, jei būtų nužudyti. 1941 m. rugpiūtį — tada, kai šias sritis užėmė vokiečiai.

... ir antroji

Kai Katynas 1943 m. vėl pateko į rusų rankas, Sov. S-gos vyriausybė sudarė specialią komisiją „reikalui išaiškinti“. Šiai komisijai priklausė vien tik sovietų piliečiai. Kaip ir tikėta, ši komisija nustatė, kad žudynės esančios vokiečių darbas. Vokiečių laikais apklausti liudininkai šį kartą „paliudijo“ priešingai. Norėdami sugriauti pirmajame akte minimas datas, sovietai paskelbė, kad vo-

Diplomatinės keistenybės

„Vakar vakare Dean Acheson surengė vakariene Washingtono. Jūs galėtumėt pagalvoti, kad kalbos apie šaltąjį karą yra tik įsivaizdavimas pypkė berūkant. Klekvienu, kas buvo kas nors, buvo čia — įskaitant ir Aleksandrą Panuškiną, kuris stėjo darbuotis bufete prie vakarienės, kaip senas bičiulis. Kaip tik šalia jo, šypsodamasis, buvo Povilas Zadeikis, žilagalvis Lietuvos ministeris, kurio kraštą Sovietų Sąjunga taip entuziastingai prarijo prieš 10 metų. Vėliau Panuškinas linksmam plepėjo su Wellington Koo, Kinijos nacionalistų vyriausybės pasiuntiniu. O tik užvakar kinietis bandė siekti, kad Rusija būtų tiesiog išspirta iš UN“.

DIRVA

Pulgis Andriušis

Paklaidžioję drobinio miesto gavėmis, susiradome su draugu savo palapinę ir pradėjome naują gyvenimą, kuris turėjo šio kio tokio pastovumo žymės. Mūsų rūmas buvo dvigubas, po bendru stogu du kambareliai, o viduje bendra veranda. Kambarelyje stovėjo sukrypus kareiviška lova, kuri užėmė beveik visą patalpos erdvę. Ant žemės padėtos lentinės grindys buvo mažesnės, negu palapinės sienos, taip, kad aplinkui dytėjo juoda anglinė žemė „pasivaikščioti“ nuodangiems vorams „raudonkupriams“ — kaip sakė senesnieji šio miestelio gyventojai. Tame vieno kambario butė nebuvo jokio šviešios šaltinio, išskyrus plyšį, kuris atstojd du-tis. Visas tas pastatas laikėsi ant medinių rėmų, aptiestas drobe, kuri, menkiausio vėjelio paliesta, plašnojo lyg nuo kiaušinių nu-baidyta višta perkėslė. Per vidurį nuo verandos buvo nuleistas stogas žemiau galvos taip, kad išeinant ir įeinant reikėjo trilin-kam susiriesti.

Mums įsikurti padėjo gelžkelių departa-mentas, atgabenęs sunkvežimį pirmosios bū-tinybės daiktų ir dabar juos pardavinėjo į kreditą: kareiviškas kaldras, šienikus, virtu-vės rykus, mėsos seifus. Siaučiau davė nemo-kamai. Po keliolikos minučių jau mes bu-vome įsikūrę pagal Chulloros (taip vadino-si priemiestis) standartą. Sudėjus bagažą ir indus, mes teturėjome savo ir svečių (daugiau vieno įegalėjom kviesti) naudojimui vie-nintelę erdvę — lovą.

Kritom pamiegoti, bet tai buvo iluzija.

PAVERGTOJE TĖVYNĖJE

Apsenta siuvykla

Kaune, Ožekienės gt. 1 Nr. bolševikai įruošė siuvyklą. Išstisus trejus metus siuvyklos patalpos buvusios apsemtos vandeni, nors buvę klabinot visų partinių ir nepartinių įstaigų durys, kad būtų sutaisytas vandentiekis. Pagaliau drg. Jegorovas pranešė linksmą žinią: „Vandentiekio kranai jau atremontuoti ir dabartiniu metu visi pa-minėti trūkumai pašalinti“. Deja, praktiškai išėję kitaip: „atliktas remontas yra fa-sado tinko išlyginimas ir išorinės sienos nu-daržymas, nepakeitė padėties — vanduo vėl pradėjo skverbtis į siuvyklą ir šį kartą už-liejo dar didesni plotą, negu anksčiau. Van-duo gadina visą pastatą, gadina mūsų siu-vyklos mašinas, įrankius, medžiagas“. (T., 50. I. 14).

Naikina miškus

Ir šiais metais, kaip visada, vyksta Lietu-vos miškų intensyvus naikinimas. Tačiau Lie-tuvos kolchozininkai nenoriai šiuos darbus atlieka: „Sausio 11 ir 12 d. d. Ukmergės ir Sirvintų apskrityse nedirbo nei vienas vežė-jas. Kalvarijos apskrityje turėjo pagal gra-fiką dirbti 470 vežėjų, bet biržėse tedirbo 12. Vilkių apskrityje ne 400, o 30... Šių apskričių vadovai ne tik nemėgina įveikti atsilikimą, j kurį įbrido dar paskutiniame

1949 metų ketvirtyje, o priešingai, dar la-biau atsilieka nuo darbų grafiko“. (T., I. 14)

Rusiškas filmas lietuviškai

Lietuvos TSR kinuose pradėtas demon-struoti filmas „Garbės teismas“, kurio lietu-viškus tekstus įkalbėjo artistai Siparis, Mi-ronaitė, Petraitis ir kiti.

Vietoje sveikatos — agitacija

Vitrum įėjimo į Sveikatos apsaugos minis-terijos rūmus iškilo raudona iškaba su įra-šu „Agitpunktas“ — rašo „Tiesa“ (I. 17). To-liau laikraštis pažymi, kad 55 šios ministe-rijos tarnautojai išėję agitatoriais. Nejaugi agitacija daugiau gelbsti, kaip medicina?

Nelimpa ir gana

Studentas A. Bartininkas I. 17 d. „T.“ skundžiasi:

„Prieš kurį laiką pirkau bonką klijų. Su-mokėjau keliolika rublių ir gavau bonką su užrašu „Rastinėis klijus“. Maniau, klijų pa-kaks visiems metams. Tačiau kur tau! Pa-norus suklijuoti popierių, pasirodė, kad ma-no pirktosios bonkos tūrį galima pavadinti bet kokiu tyre, tik joki būdu ne klijais. Kol popierius šlapias, klijai šiaip taip dar laikė. Kai popierius išdžiūsta, klijai nebelaikio Siuos „klijus“ gamina Vilniaus „Zvakės“ ar-telė. V. Indr.

Po kiekvieno virimo avantiūros reikėjo tolokai eiti į prausyklą, jeigu tenai bent vienas iš dviejų kranų budavo laisvas. Ten, kur reikėjo prausti, žmonės mazgojosi nes-varius darbo drabužius. Reikėjo labai tvir-to charakterio, kad išlaikytum baltojo žmo-gaus paviekslą.

Ryt dieną nuvažiuoje omnibusu (7 penai) į elektrinio traukinio stotį ir iš tenai (1 šilingas) į centrinę, kur turėjome pradėti Bone-gillos darbo įstaigos plunksnos brūkšnių pa-skirta, o paskui kengūros uodegos smūgiu pakeistą tarnybą. Čia mūsų niekas nepasiti-ki ir niekas anksčiau nebuvo pranešęs, kur turime kreiptis. Pasistumdę stotyje, pamatėm policijos iškabą ir iš čionai civilis džentel-menas mus per barjerus ir platformas nu-vėdė į purviną plytų pastatą, pražuvusių bė-gių parko kairėje pusėje. Susigrūdome į ra-štinę, mus priėmė oficialus valdininkas, šne-kdamas tokia rasinga australy kalba, kad niekas negalėjome jo suprasti. Mūsųškiai, pa-galiau užsokę ant oficialus žmogaus, spy-rė savo vertėjus, kad būtų paaiškinta, ar rei-kės už savo pinigų važinėti į darbovietę, dėl ko už palapinę reikia mokėti nuoma, ar galima bus nemokai važiuoti pas šeimas. Valdininkas gį savo ruožtu teaiškino, kad reikia sekti kasdieninį darbo pamainų są-rašą, atėjus į darbą, iš laiko įstaigos atsiimti numeruotą žetoną, jį atiduoti grįžus pietų, vėl pasiimti ir t. t. Visa kita jam buvo ne-rodomu ir mūsų kartais net nervingi klau-simai jį tikrai erzino, nors ir stengėsi atsakinė-ti. Iš jo tedvelkė vienas jausmas: „Duokite, pagaliau, man šventą rambę!“ Vienas mū-sų karštakošis kompanijomas, kuris elektriniame traukinyje visą laiką spaudė iki krau-jo rankose bilietą, kad jo nepamestu, dabar buvo dingęs ir šaukiamas neatsiliepė. Tik

kiečiai iš lavonų kišenų išrinkę visus do-kumentus, datuotus vėlesne, negu balandžio 20 d. data. Tačiau Mackievicius pabrėžia, kad po atkasimo tai būtų neįmanoma. Ne-lavonai jau būvę visiškai susileidę ir susk-lijavę.

Tik 4.500

Sia proga autorius iškelia dar vieną bū-dingą momentą. Vokiečiai buvo atkasę tik 4.000 lavonų. Sanitariniais sumetimais tada buvo nutarta paskutinį, mažiausiąjį kapą ne-atkasti. Vokiečiams gi buvo žinomas dingu-sių lenkų karininkų skaičius, todėl goebbel-sinė propaganda lavonų skaičių išpūtė iki 10—12.000. Iš tikrųjų gi Katyno miške iš-žudyta tik apie 4.500 įvairių laipsnių kari-ninkų iš Kozielsko stovyklų. Ostaszkovo ir Starobielsko stovyklų belaisviai buvo išga-benti į kitas sritis, ir jų pėdsakai veda į Si-birą arba į Ukrainą. Nenorėdami iš naujo duoti progos kilti klausimui, kur gi kitų dviejų stovyklų belaisviai, sovietai ir į an-trosios komisijos aktus įtraukė tą patį skai-čių: 10—12.000.

Knygos pabaigoje Mackievicius primena dar karo nusikaltėlių bylą Nürnbergge. Gen. Rudenkai reikalaujant, j kaltinamąjį aktą įtrauktas punktą: „1941 m. rugsėjį Katyno miške buvo nužudyta 15.000 lenkų karinin-ku“. Tačiau bylos metu apie tai nebuvo kal-bėta. Jeigu Sov. Sąjungos vyriausybė tikrai būtų tikėjusi, kad Tarpt. Tribunolas galės Katyno nusikaltimą primesti vokiečiams — ji tikrai bylos metu nebūtų tylėjusi.

Katyno nusikaltėliai ligi šios dienos nenu-bausti. Todėl teisingai Mackievicius klaus-ja: „Kada gi ateis diena, kurią nusikaltėliai turės atsakyti prieš visą pasaulį?“

Triguba Lietuvos tragedija

„Toki, koki jūs esate — mes buvome! To-kiais, koki mes dabar esame — jūs galite tapti, jei nebūsėte tikrai ryžtingi!“ — tokiu išpėjimu Vakarų pasaulio tautos prade-dama K. Pelėkio parašytoji Lietuvos trage-dijos istorija „Genocide. Lithuania's three-fold tragedy“ (Ventos leidykla, Schwäbisch Gmünd).

Autorius, vienas iš aktyviausių tremties spaudos bendradarbių didžiąją sunkaus stovyklinio gyvenimo dalį praleido, berankio-damas iš dalies ir gana sunkiai gaunama medžiaga Lietuvos kancijų ir rezistencijos istorijai. Po kelerių metų kruopštaus darbo, po įvairių laukų ir nelauktų kliūčių ir nu-sivylimų, pagaliau knyga išvydo pasaulį.

286 puslapių knygoje išsamiai, vaizdingai, su statistiniais duomenimis, dokumentais, diagramomis ir iliustracijomis pavaizduoja-mi devynis paskutinių trijų okupacijų me-tai.

Knyga skirta angliškai kalbančiam kita-taučėiui supažindinti su Lietuvos tragedija. Žiūrėdami į ją iš to taško, negalime nepa-minėti, kad joje esama kai kurių spragu, netobulumų. Kaikas gali prikišti stoka pa-čių naujausių žinių apie padėtį pavergtoje tėvynėje stoka. Tačiau reikia pastebėti, kad vien tik knygos spausdinimas užsitęsė dau-giau, negu metas. O svarbiausia, tai priva-čios iniciatyvos pastangų, kurioms noretai tenka susikirsti su oficialių veikniųjų vie-nokiais ar kitokiais nusistatymais (taip, ir šį kartą!), vaisius. Juk jei autorius nebū-tų ėmėsis šio darbo, mes ir šioje srityje ne-turėtume nieko.

Aplamai, knyga, nežiūrint kai kurių trū-kumėlių, yra efektinga priemonė išaiškinti kitataučėiui mūsų tautos tragediją.

Lietuvos parlamentarizmo pradžia ir galas (3)

1922 metų konstitucija

Konstitucija yra jėgų santykiavimo parlamente išdava — Lassal

taip plačiai žinomas teisininkas ir nemažiau žinomas politikas apibrėžia gana kuklų valstybiniame gyvenime konstitucijos vaidmenį.

Konstitucinis krašto gyvenimas priklauso ne nuo konstitucijos teksto, bet nuo to, kiek konstitucijos dėsnių yra įsitvirtinę krašte.

Dar pirmos bolševikų okupacijos metu vienoje valšėse kažkoks juokdarys pasilė prof. Roemerui pasinaudoti konstitucijos paragrafu, leidžiančiu išstoti iš Tarybų Sąjungos ir tam tikslui sudaryti draugiją.

Konstituciją pasirašė: A. Stulginskis, einas Respublikos Prezidentu pareigas steig. seimo pirmininkas, E. Galvanauskas, ministras pirmininkas, V. Jurgutis, užsienio reikalų ministras, V. Karolbis, teisingumo ministras, J. Dobkevičius, finansų, prekybos ir pramonės ministras, P. Juodakis, švietimo ministras, J. Aleksa, žemės ūkio ir valstybės turtų ministras, K. Oleka, vidaus reikalų ministras, majoras B. Sližys, krašto apsaugos ministras, B. Tomaševičius, I. e. susisiekimo ministro p., M. Soloveičikas, ministras žydų reikalams, ir D. Siemaška, I. e. ministerio gu-

du reikalams pareigas. Lietuvos Tauta (kalbama įzangoje) . . . norėdama nutiesti tvirtus demokratinus jos nepriklausoman gyvenimui pagrindus, sudaryti sąlygas teisingumui ir teisėtumui tarpiti ir patikrinti visų piliečių lygybę, laisvę ir gerovę, o žmonių darbu ir dorai tinkama valstybės globa, per savo įgaliotus atstovus, susirinkusius į Steigiamąjį Seimą, 1922 m. rugpjūčio 1 d. priėmė šią Lietuvos valstybės konstituciją.

Perskaitęs šiuos žodžius, sužinai susirinkusiųjų norus. Gražūs norai, ką besakyti. Ir ne tik tuometinis ministerių kabinetas, bet ir visa tauta gali po jais pasirašyti. Visai kita išpūdi gauni, perskaitęs 108 paragrafus, kur tie geri norai konkretizuoti, ir palyginęs juos su kasdieniu anų laikų gyvenimu. Palyginęs konstituciją su gyvenimu, pastebėsi, kad krašto gyvenimas ne tik nebuvo tvarkomas pagal konstitucijos dėsnius, bet priešingai — jie kasdien buvo laužomi.

Tai atsitiko štai dėlko. Kaip aš jau minėjau, nepakanka paskelbti konstituciją t. y. valstybės valdymo forma, bet reikia kartą paskelbti ir visas gyvenimo sritis tvarkančius įstatymus, kurių pagalba valdymo forma ir yra įgyvendinama. Bet to visi mūsų seimai padaryti negalėjo, o kai kuriais atvejais ir nenorėjo.

Steigiamasis seimas, konstatuodamas 106 str., kad galioje palieka visį Rusijos imperijos įstatymai, veiks Lietuvoje ir nepriestaurauja šiai konstitucijai, tuo ir baigė konstitucijos įgyvendinimo darbą, o pati konstitucija pakibo ore, niekuomet negalėdama pasiekti žemės.

Tai jau buvo jaučiama, perskaicius 2 str. apie valstybės valdžią, kurią vykdė seimas, vyriausybė ir teismas. Tai teoretinis valstybinės teisės nuostatas, kuris mūsų praktikoje, kiek tai liečia teisimą, virto skaudžia ironija.

Teismų tragedija

Jei dviejų valstybės valdžios dalyvių — seimo ir vyriausybės — prerogatyvos užima beveik pusę visos konstitucijos teksto, apie teisimą mes rasime iš viso tik 6 paragrafus, kurių reikšmingesni yra 66 ir 68.

66 paragrafe pasakyta, kad teismų organizacija, kompetenciją ir jurisdikciją nustato įstatymas, o 68, kad teismas sprendžia administracijos įstatymų teisėtumą.

Per visą parlamentarinį laikotarpį abu tie nuostatai liko popieriuje.

Nebuvo išleistas įstatymas apie teismų organizaciją, kompetenciją ir jurisdikciją, nebuvo įsteigtas administracinis teismas, kuris sprestų administracinių įsakymų teisėtumą.

Tai buvo padaryta sąmoningai, kad valstybės valdžia praktiškai priklausytu tik seimui ir jo pastatyti vyriausybei, o teisma sudarytu teisingumo ministerijos valdininkai, visais atvejais priklausau nuo teisingumo ministerio malonės ir jam paklusnumo.

Senovės graikai vaizdavo teisingumo deivę Temidą užrištomis akimis, su svarstyklėm vienoje rankoje ir kardu kitoje. Jos statusas ir šiandien, kaip teisingumo simbolis, puošia teismo rūmus.

Pas mus jos nesimatė, turbūt todėl, kad su užrištomis akim ji nebuvo pagedaujama, o be raiščių ją statyti buvo nepatogu. Tam savo teigimui patvirtinti turiu atpaškoti keletą

faktų iš A. Tumėno ministeriavimo laikų.

Pažinojau šitą žmogų dar iš Rusijos, kaip pabėgėlį, labai lėtai kalbantį ir dar lėčiau galvojančią. Nustebau sužinojęs, kad jis iš profesijos yra advokatas. Dar labiau buvau nustebęs, kai sužinojau, kad jis išrinktas į seimą. Negi jis buvo išrinktas lėtinai seimo posėdžių sparta? Po kiek laiko turėjau progos jį sveikinti kaip ministrį pirmininką ir teisingumo ministrį. Čiupinėdamas mano švarko sągą, jis po ilgus pauzus prabilo: „Ar nenuostabu, kad aš ir Macdonaldas paėmėm valstybės vairą vieną ir tą pačią dieną“ (tais laikais darbielių vadas Macdonaldas sudarė pirmąją savo vyriausybę).

„Teisingumo rūmai“

Norėdams įamžinti savo vardą, Tumėnas nutarė pastatyti Teisingumo Rūmus. Ožėskienės ir Donelaičio gatvių kampe miesto savivaldybės žinioje buvo tuščias sklypas, išnuomotas b-vei „Gerovė“, kurios dalvialiai buvo įvairių partijų seimo nariai su seimo nariu ir Kauno miesto burmistru Jonu Vileišiu priešakyje. Neatsiklausęs nei miesto valdybos, nei nuomininkų ir nekreipdamas dėmesio į jų protestus, Tumėnas įsakė tame sklype pradėti Teisingumo Rūmų statybą. Statybos darbų vykdymą pavedė Kauno sunkiųjų darbų kalėjimo kaliniui inžinieriui Kul-

viečiui, nubaustam keleriais metais kalėjimo už litų padirbinėjimą.

Statybos darbas prižiūrėti buvo sudaryta komisija iš Vyriausiojo Tribunolo prokuroro padėjėjo Valčio, vieno teisingumo ministerijos valdininko ir minėto Kulviečio. Prokuroro pad. Valčiui nurodžius, kad jis negali dalyvauti minėtoje komisijoje, nes tai prieštaurauja įstatymams, buvo paskirtas kitas asmuo, kuriam jau pritrūko drąsos remtis įstatymais.

Potsdame iki kato buvo saugomas malūnas, bylojās apie Vokietijos teismų teisingumą. Mat, kuomet Prūsijos karalius panorėjo tą malūną nugriauti ir žadėjo už jį atlyginti, savininkas kategoriškai atsisakė paklusti ir pareiškė: „dar yra teisėjai Berlyne“.

Senam advokatai ir seimo nariui Vileišiui ir kitiems seimo nariams neuzteko drąsos taip pasakyti ir pasipriešinti neteisėtiems Tumėno veiksams, nes jie mažiau pasitikėjo lietuvišku teismu, negu anas malūnininkas vokiškiu.

Teisėjų priklausomybė ir togos

Būdingas buvo ir prof. Janulaičio pašalinimas iš Vyr. Tribunolo teisėjų. Priežastis — Tumėno įsakymas teisėjams užsisukti togas. Vyriausias Tribunolas, A. Janulaičio iniciatyva apsvarstęs teisingų šio įsakymo pusę, pripažino jį neteisėtu ir atsisakė pildyti. Tumėnas, nesiskaitydamas nei su įstatymais, nei su kolegialine profesorius etika (A. Janulaitis, kaip ir Tumėnas, dėstė teisių fakultete), vien keršto sumetimais Janulaitį pasikyrė Panevėžio Apygardos teismo pirmininku, iš anksto žinodamas, kad Janulaitis to paskyrimo nepriims, nes tada negalės dėstyti universitete. Janulaitis atsisakius vykti į Panevėžį, Tumėnas jį pašalino iš Vyriausiojo Tribunolo, nors tuo metu taip trūko teisėjų, kad net tas pats Tumėnas per seimą pradėd įstatymą patvarkanti, kad prisiekusieji advokatai talkininkautų kaip teisėjai apygardų teismuose ir Vyriausiajame Tribunole. Sis įstatymas iš senesnių advokatų pagal stažą baudžiovos keliu padarė trumpalaikius teisėjus. Nei iždūi, nei teisingumui iš to naudos nebūdo, o teismo orumas greičiau sumažėjo, negu padidėjo.

Taip vienas iš konstitucijos kūrėjų, Lietuvos universiteto konstitucinės teisės profesorius A. Tumėnas, būdamas vyriausybeje, interpretavo Lietuvos Konstitucijoje minimus teisingumo ir teisėtumo principus. Nežinau, kaip Lietuvos konstituciją aiškino A. Tumėnas savo klausytojams, bet manau, kad atpasakojęs savo veiksmus, jis būtų davęs geriausią pamoką savo klausytojams, kaip galima konstitucijos nesilaikyti.

Atstatytas iš vyriausybės, A. Tumėnas prašė advokatų tarybos jį priimti į advokatus. Daugumas tarybos narių, pasipiktinę jo elgesiu būnant ministeriu, pasisakė prieš priėmimą. Tarybos pirmininkas Stašinskas pasinaudodamas tuo, kad posėdyje nedalyvavo vienas tarybos narys — šiauliškis K. Venclouskas, atidėjo šį klausimą kitam posėdžiui. Svarstant antrą kartą, socialdemokratas K. Venclauskas nulėmė Tumėno priėmimo klausimą, balsuodamas už jį. Krikščionių demokratų blokui neišstaciūs Tumėno kandidatūros ir trečią, paskutinį seimą, tuo ir baigėsi jo parlamentarinė karjera. (B. d.)

Chronos

Tremties spaudos reikalu

Lietuvių tremtinių spauda 1945 metų vasarą Vokietijoje užsimezgi, 1946—1948 metais gražiai susklestėjo ir visam lietuvių tremties bendruomeniam gyvenimui ir kultūriniam veikimui turėjo didelės reikšmės. Valiutos reforma ir nuolatos didėjanti emigracija — dvi svarbiausios lietuvių tremtinių spaudos nykimo priežastys. Sie metai lietuvių tremtinių spaudai Vokietijoje sunkiausi: iš, palyginti, gana gausios mūsų periodinės spaudos beliko tik vienas Lietuvis.

Per ketverius ir pusę tremties stovyklinio gyvenimo metų man teko artimai ir glaudžiai bendradarbiauti su lietuvių tremtinių spauda, todėl vykdamas į Jungtines Amerikos Valstybes, noriu buv. gausios lietuvių tremtinių periodinės spaudos Vokietijoje palikuoniui Lietuviui pareikšti keletą savo linkėjimų:

Pirmausia aš nuosirdžiai linkiu, kad Lietuvis išliktų Europoje, kol po visą pasaulį išblaškytiems lietuviams tremtiniam bus lemta grįžti į laisvą ir visų mūsų išsiilgtąją tėvynę Lietuvą.

Lietuviai tremtiniai pasiilgsta savo gimtąja kalba spaudos, ir kur jų kiek didesnis būrys susitelkia, ten pradėdamas leisti ir savas laikraštis, o kai kur net ir keli. Tai didelio ryžo ir dar didesnių pastangų mielas vaisius. Tačiau, kaip gyvenimas parodė, jis lietuvių, pratusių prie tobulesnės spaudos, pilnai patenkinti negali. Aukšto gyvenimo standarto kraštuose, kur kvalifikuota darbo jėga, o tuo pačių ir spauda brangi tobulesniam (techniškiu ir turinio atžvilgiu) laikraščiui leisti reikia didelio kapitalo ir patyrusių laikraštininkų, o tatau (ypač reikiama kapitalo) greitu laiku suorganizuoti neįmanoma.

Įvairiausiose kraštuose (Jungtinėse Amerikos Valstybės, Anglijoje, Argentinoje, Brazilijoje, Kanadoje ir kt.) jau iš seniau leidžiami ir kai kur dabar (Australijoje) pradėti leisti lietuviški laikraščiai daugiau ar mažiau patenkina ten gyvenančių lietuvių reikalus. Jau esu kėlęs spaudoje būtina reikalingumą laikraščio, kuris jungtu po visą pasaulį išblaškytus lietuvius, kuris sielotų lietuvių vargais ir rūpesčiais, keltų aiškint ir gvidentų tai, kas visiems lietuviams bendra, kas juos jungia, o neskiria. Tad mano antras linkėjimas, kad tokiu laikraščiu ir būtų Lietuvis.

Lietuvos laisvės atgavimas bei nepriklausomos valstybės atstatymas ir savo tautinės kultūros išlaikymas bei ugdymas yra tas aukščiausias tikslas, kuris mus visur turi jungti darnion bendruomenėn, kuriai mes turime vienągi dirbti, geriausias savo pastangas bei jėgas skirti ir jokių aukų negalėti. Tik šiems didiesiems savs kankinės Tėvynės tikslams būdami ištikimi ir jiems visa aukodami, mes ne tik dirbsime ir kovosime dėl savo tautos laisvės, bet įgysime ir moralinę teisę grįžti į laisvės sulaukusią Tėvynę.

PATIKSLINIMAS

LIETUVIO 7 Nr. str. Žemės reformos tikslai ir rezultatai įsivėlė nemaloni klaida: 1 skl. 35 eil. vietoje žodžio „reikės“, turėjo būti „reikėjo“. Tokiu būdu visas sakinyje turėjo skambėti sekančiai: „O visgi, atsakiau tokiu pat tonu, kad oro režimui supūti prireikė 300 metų, jį pakeitusiai Kerenskio režimui pakako 8 mėn., o Tamstos sudarytam režimui reikėjo dar mažiau“.

Mes turime instituciją, vadovaujančią mūsų tautos laisvės kovai, kurioje dalyvauja ir vieningai dirba visų srovijų lietuviai. Tačiau ligi šiol dar neturime institucijos, kuri vadovautų ir remtų mūsų tautinės kultūros darbą. Sis darbas daugiausia buvo dirbamas paskirų kultūrininkų iniciatyva, pastangomis ir jėgomis. Kad tautinės kultūros darbas būtų našus, jis turi būti dirbamas organizuotai ir jam daugiau dėmesio ir bendruomenės paramos skiriama, kaip ligi šiol. Savo kelią į laisvę ir nepriklausomybės atstatymą mes privalome grįsti kultūrinių vertybių kūryba. Emigracijos po įvairius kraštus išsklaidyti, savo tautinės kultūros kūrybai nepalankiose sąlygose gyvendami, jei mes vis dėl to pajėgsime išlaikyti ir turtinti savo tautinę kultūrą naujomis vertybėmis — mes realiai ir efektyviai kovosime dėl savo tautos laisvės. Tautinės kultūros išlaikymas ir ugdymas yra kolkas vienintelis mūsų laisvės kovos žingslis.

Tad tegu Lietuvis visuomet lieka mūsų tremtinių nenuilstančiu šaukliu prie savo tautinės kultūros darbo. Tegū jis būna mūsų Tautinės Kultūros Židinio Riteriu, būdriu, kad tas židinys niekuomet neišblėstu, bet kaskart vis skaidriau liepsnotų.

Laikraštis turi būti visuomeninio gyvenimo veidrodis, kuriame atspindinti visi jo bruožai. Ligi šiol mūsų spaudoje labiau buvo ryškiniami tremtinių bendruomenės ir jos vadovybės teigiamieji bruožai, nutylinti tai kas buvo neigiamas, negero, taisytino. Jei kartais ir buvo keliami neigiamieji reiškiniai, tai dažniausiai tas buvo daroma apibendrintai. Lietuvis, būdriai stovėdamas didžiųjų mūsų tautos idealų sargyboje, tegu vaizduoja ne tik tai, kas mūsų bendruomenėje gero, bet tegu drąsiai kelia aikštėn ir plaka tai, kas bloga. Tegū Lietuvis būna mūsų tremtinių bendruomenės visa matančios akys ir visa girdinčios ausys.

Kiekvienas laikraštis, be abejo, nori kuo daugiausia skaitytojų turėti. Kuriosis priemonėmis tai greičiausia ir geriausia galima pasiekti? Laikraščio nuolatinė pažanga, jo greita ir tiksli informacija — patikimiausias laidas jam sulaukti kuo daugiausia skaitytojų. Linkėdamas, kad Lietuvos skaitytojų seima didėtų, aš tuo pačiu linkiu, kad jis nuolatos tobulėtų, apie save sutelktų geriausias mūsų spaudos jėgas ir visuose laisvuose kraštuose gyvenančių lietuvių būtų laukiamas ir mielas svečias.

A. Merkelis

Atsiūsta paminėti

Pirmasis Kanados lietuvių kalendorius 1950 metams. Redagavo Jonas Kaldelis. E-leido „Nepriklausoma Lietuva“, 80 psl. T-ražas 4000 egz.

Turinyje, be bendrojo ir minėtinų datų kalendariamo, duodama straipsnių (J. Cicėno „Sukaktys ir sukaktuvinkai“, J. Juškačio „Zinotini Kanados įstatymai“) grožinės literatūros (V. Tamaliučio „Aukso maišas“, Putino ir Vaičiūno eileraščiai) ir informacinės medžiagos, (laikraščių, įstaigų adresai ir kt.)

DAR ŠIANDIEN UZSISAKYK

„Lietuvi“

kūrenamas žibalu, kokias turėdavo mūsų kaimiečiai žiemą, kuldami javus arba eidami į tvartą. Vedėjas pažadėjo kita savaitė įvesti elektrą. Lempa leido ne tik juodos dūmas, bet ir smarve, kuri per kelias minutes užtvėnkėdavo nedidelę palapinės erdvę. Lempa gamino visokius produktus, bet mažiausiai — šviesa, kurios tepakdavo perskaityti laikraščio straipsnių antgalviams. Vėjuji šėlistant, lemos liepsna šokinėdavo, išrašinėdama sienoje fantastinius šešėlius, gal būt vaizduojančius pirminius Chulloros (čiabūviškas vietovardis) gyventojus su bumerangais ir ietimis. Laimė, miegas atimdavo norą ilgai vakaroti, laukiant ankstyvos darbo pradžios kita rytą. Vedėjo pažadas buvo kartojamas kiekvieną savaitę iš naujo.

Vedėjas taip pat žadėdavo atgabenti į verandą bufetą susidėti maistui ir jį naudoti drauge kaip stalą. Tačiau šis pažadas buvo taip pat iliuzinis. Tad eidavome ir krautuve ir, iškauliję kokią tuščią lentų dėžę, didžiudavėdome beturį turtingus baldus, ant kurių sėdėdavom, valgydavom ir šašydavom laiškus. Igrisus vaikščioti su suodinais katilais ir dūminę virtuvę, šokinėjant ant vienos kojos, nuplinkinim rankų pirštus karštu vandeniui, išgijom primusą ir tai mūsų primityviame gyvenime atrodė kaip paskutinį techninio panaudojimą taikingsiems namų apyvokos tikslams. Rūko panosėje žibalinė lempa, rūko primusą, šnypstė metilinis spiritas taip, kad netrukus ir mūsų maisto produktai bei drabužiai ėmė įgyti specifinį prieskonį. Su palapinės draugu daug turėdavom nesupratimų, kai tarp visokių griozdų dingdavom primusinė adata ir atsiradavo tuomet, kai jau nebūdavo mums reikalinga.

Orai artėjo į žiemą. Lijo kaip iš kiauro

laisytuvo, trankėsi audros. Palapinės sienos buvo nuolatos peršlapę, o gulint lovoje po neįprastai sunkaus darbo, tos sienos teškdavo kaip mazgotės per nugarą. Sukabinėti išeginiai drabužiai ėmė keisti originalinę spalvą, apsitraukdami žalsvu grybeliu. Drabužiai, kuriais apsilvėkė važiudavom į darbą, nepelėjo dėl to, kad jie nuolat buvo šlapie. Be to, kai po vienos audringos nakties radom aukštyn kojom apversta visą priešakinę gatvę, nebegalėdavom ramiai sumerkti akių, vis mąstydami, kad ir nuo mūsų galvų nenuplūstų stogo ir nepabustumė vieną rytą bėmiega atviram lietuvi. Paryčiais, grįždami pėsti iš stoties ar išlipę iš takso ir eidami per stovyklos teritoriją, kartais taip taikliai dėdavom koją, kad ją ištraukti ištraukdavom, bet jau . . . be bato. Perlyti iki paskutinės stūgos, perpūsti iki kaulų smegenų, tingėdavom dėgti primusą ar smardinti audrinę lempą.

Vienas senesnis gyventojas, kartą atėjęs į svečius, ėmė pasakoti, kad, girdi, mes nežinome ant ko gyvename, virš ko vaikščiojame ir gulime. Jis pats kelis kartus atkėlęs savo palapinės grindis ir suradęs keletą raudonkuprių (redbacks). Mes tiesa, prisiminėm vieną atsitikimą Bonegilloje, kur malkas karpojant, vienam pagyvenusiam emigrantui krimpstelėjo į ranką tasai voras (Atrax rubustus). Virš mėnesio vargšas turėjo tampytis su išputusia lyg stebule alkūne. Taip pat kiekvienoje gelžkelio stotyje sveikatos ministerijos iškabinėtų australo priešų (gyvačių, nuodingų erkių, jūros mažyčių oktopu bluebottles) sąrašuose matome ir šio raudonkuprių arvaizdą. Taigi, prisiklausę to pesimistinio sapaliojimų, vaistinėje paprašėm mums gerai pažįstamų DDT miltelių. Vaistininkas, sužinojęs kokiems tikslams perkame šiuos mir-

ties miltus, lakoniškai nusisypsojo. Kaip ten bebūtų, tačiau mes visus išėjimus iš pogrindžio padarėm tam vorui netinkamus naudojimui ar bent taip manėme mes.

Chulloriečių burnojimai pasiekė spaudos ausis, susirinko Sidnėjaus laikraštininkai, gražiai aprašė mūsų bėdas (spauda visuomet palankiai rašo apie emigrantus), tačiau niekas nepatikėjo, žibalinė lampa vis rūko panosėje. Gelžkeliučių profesinė sąjunga užraugė ilgų susirašinėjimų su valdžia broga, tačiau niekas nepatikėjo. Nuėję į darbą, šnekėdami su bosais ir darbininkais, matėm, kad jiems mūsų skundai visišškai nesuprantami; ir jeigu jie kartais pareiškėdavo trumpus užuojautą, tatau aiškiai darydavo iš mandagumo. Vienas bosas, visais nušvitęs, pasakojo, kad jis 20 metų išgyvenęs palapinėje su šeima, išauginęs vaikus, juos išleidęs į mokslius. Jisai, tų atsiminimų sušildytas, patarinėjo mums, kaip patogiau įsirengti grindis, langus. Vieną darganotą vakarą prie dūminio židinio su kačerga kaboriavo praplikęs australas (reikia pastebėti, kad Australijoje pilkas žmogus — retenybė), ant suglamžytų khaki marškinių užsimetęs kareivišką milinę, taip pat proso nemačiusią. Paklaustas, dėl ko jįsai čia vargsta, dėl ko patasai vienas kepa avienos kulšį, — atsakė, girdi, neturėjęs laiko vesti žmonos, dalyvavęs dviejuose karuose, su Monty kovęsis ties Alameinu. O dabar vedybos esąs persenas, be to, visuomet mėgęs laisvę. Mūsų išpūsta terminologija, tasai dvigubas kovų veteranas dabar dirbo Chulloros statybose ir pats gyveno palapinėje. Į suodina skardinę (billy), pakabinatą ant viešinio pasaito, išsipylęs karšto vandens arbatai, kitoj rankoj nešinas keptuve, dingo jis, šypsodamasis nakties audroje.

Mums taip brenant neišbrendamą purvą ir karčiai burnojant, laikraščiu pirmieji puslapiai ėmė rašyti ir deti nuotraukas apie katastrofinius potvynius N. S. V. šiaurės vakaruose. Kino apžvalgose rodė siaubingus vaizdus, kaip, išsiliejęs upėms, dešimtytūkstančių australų vienmarškiniai gelbstisi iš purvinų bangų, kaip gaidys, išlipęs iš medžio viršūnė, gieda paskutinį kakarekė.

Ištisi miesteliai paplauti vandens, nunešti, sugriauti, padaryti negyvenamais. Nepaisant tų siaubo išgyvenimų, benamiai, gavę iš policininko cigaretę, o iš gallestingųjų seserų — arbatos puoduką, šypsosi, o kiti ramiai sėdi ant ryšulėlių.

Ne, mes dar nebuvome australai. Mūsų skundai atrodė juokingi, čionykštėmis akimis žiūrint. Greta mūsų palapinių sunkvežimių kasdien atgabėdavo po kelis lentų namukus ir, pastatę juos ant keturių akmenų, įleidavo gyventi australų šeimas. Tie lilliputiniai namukai pagal nepatikrintus gaudus buvo skirti mums gyventi, tačiau, komunistų vadovaujama statybininkų unijai šaukiant, buvę perleisti australams. Galima vaizduotis, kas tai per namas, jeigu jį čielą atgabena mašina vienu važiuoju. Čia nereikia būti pasako milžinu, kad, pakėlus sąspara, po ją pakūstum kepture. Tai buvo vienas gyvenamas kūbikas o kitas — virtuvėlei valgomas. Naujakurių šeima, dar prieš atvažiuojant namui, jau tiesdavo ant pagalių virves baltiniams džiauti, iš būdos iškišęs galvą, jau amsėdavo šuva, pelinėjo keletas katinių, žaidė vaikai. Taip jiems besiruošiant, atvažiuodavo ir patnai namas.

Kitoje palapinių miestelio pusėje kasdien dygo baltos trobelės — kūbikai, statomi iš vadinamojo sintetinio fibro lapų (cementas

ir asbestas). Tokia trobelė buvo skiriama gyventi dviems viengungiams, turėjo pakankamai vietos dviems lovoms, vienam stalui ir keliems apsisukimams. Sienoje buvo langas, o įėjimui ir rakto įkisiimui — durėlės. Į šiuos namelius žadėjo mus perkelti pagal išsienėjimo eilę. Nuomos už šią pagerintą palapinę mokamą 7 šilingai į savaitę. Tai buvo žingsnis pirmyn, tačiau, prasidėję anglikazių streikai, suparalizavusiam visą Australijos ūki, nusitęsė ir šių perkelti stotyba. Mums teliko su pavydu žiūrėti į aristokratus, kurie jau gyveno fibrinuose rūmuose, nors ir juose ne viskas buvo saugu. Tiesa, sienos nebepelevėdavo, bet buvo tokios jautrios, jog, grįžus namo neatsakingame stovyje ir griuvus ant lovos, galima drauge su sienos gabalu išlėkti į lauką ir baigti nakvyne gryname ore.

Mūsų šeimos jau buvo išgabentos į vadinamus apgyvendinimo centrus (holding centers) ir visi kasdien eidavom gauti „baisių žinių“ į palapinių miestelio paštą — lauke įrengta špokinyčia, kur dviarūči atvažiuojo laiškininkas išversdavo iš krepsio korespondenciją, kuri per dvi dienas apsilveldavo purvais, nes kiekvienas kiljentas kelis kartus per savo rankas praleisdavo visus laiškus nusidrausdamas įdomesnius pašto ženklukus. Vyrų, paskirtų dirbti ir Sidneju, Seimos buvo sutelktos į Uranquinty (500 km) Cowra (400 km) ir Greta (150 km). Tai buvo australišku mastu visai netoli — justa short trip. Į Chullorą ne tik gyventi, bet ir laukytis žmonoms (iki tam tikros valandos) buvo draudžiama. Gelžkelio darbininkai buvo laimingi tuo, kad kas dvi savaites turėjo teisę gauti nemokamą traukinio bilietą į namų būdas. Tai nebuvo išimtis mums, tokiu būdu bendras įstatymas. (B. d.)

PAMINĖJO VASARIO ŠEŠIOLIKTAJĄ

Romoje

Vatikano radijo stotis Lietuvos Nepriklausomybės šventės proga paskelbė Lietuvos Diplomatinijos Sefo S. Lozoraičio atsisaukimą: Laimingais laikais, kai lietuvių tauta buvo laisva ir pati valdė savo nepriklausomą valstybę, vasario šešioliktoji buvo džiaugsmo diena. Jos proga mes ypačiai džiaugėmės nuolatine ir didele Lietuvos pažanga, mūsų laisve, kurios dėka mūsų tauta galėjo taip gražiai tvarkyti ir tobulinti savo gyvenimą tiek dvasios, tiek socialinės ar materialinės srityse. Sovietų užpuolimas ir okupacija sustabdė Lietuvoje bet kurią pažangą, kėsinausi nustumti Lietuvą į barbarišką lygmenį ir grėsia pačiai tautos egzistencijai. Šitokiomis lūdnomis sąlygomis mes švenčiame dabar Nepriklausomybės šventę, ir vis dėlto ji neturi būti gedulo diena. Tebūnie ji mums atsiminimo, pasiryžimo ir vilties diena.

Atsiminkime, jog savo ilgoj, garbingoj ir dažnai sunkioj istorijoje mūsų tauta visados nugalėdavo gresiančius jai pavojus, išsaugoj savo sielą, nenustojo tautinio dinamizmo ir išlaikė savo dorybes, pagrįstas patį mūsų tikybą. Šitas atsiminimas ir dabartinės Lietuvos kančios bei tvirta laikysena tepasakina mūsų pasiryžimą nenulstamai, pasišventusiai, be atodaros vykdyti aiškiai nepakeičiamą, galutinę Lietuvii tautos valią susikratyti svetimu jungu ir atstatyti Lietuvos nepriklausomybę. Tam tikslui pasiekti mums reikia kilnių širdžių, nuodirdžios vienybės, išmintingos organizacijos ir duosnių sukų.

Galop, tarptautinių įvykių raida, civilizuojo pasaulio moralinių jėgų augimas ir galinų techniškių priemonių gamyba įkvepia ne tik viltį, bet ir įsitikinimą, kad destruktivinės jėgos, pavergusios pusę Europos ir ruošiančios tolimesnes agresijas, bus pašalintos ir kad tokiu būdu mūsų teisinga kovą bus laimėta. Būdamas Amerikoje, aš turėjau nemažai progų patirti tikrą simpatiją, su kuria sekama sunki Lietuvos padėtis ir jos karštas laisvės troškimas.

Kad šitas troškimas Dievui padedant kuogreičiausiai išsipildytų, yra mano linkėjimas, kurį aš Nepriklausomybės šventės proga reiškiu tautai krašte, mūsų tremtiniams ir visiems lietuviams užsienyje.

Tübingene

Tübingenø studentai, nors ir išitraukę iš studijų darbą, Vasario 16-ją paminėjo drauge su kolonijos gyventojais (kurių esama be studentų apie 30), prisimindami Vasario 16-sios reikšmę lietuvių tautai. Minėjimą atidarė naujam patikėtiniui prie prancūzų karinės valdžios V. Pitkunigui ir pagerbus žuvusiuosius kovoje dėl Lietuvos laisvės, ir kolonijos gyventojus kalbėjo Sidzikauskas, Dr. Jasaitis ir adv. Šlepetys, nusakydami Nepriklausomybės prasmę ir ragindami nenustoti vilties bei, išmušus sugrižimo valandai, visiems grįžti į gimtąjį kraštą.

Išklausius radijo transliacijų iš Stuttgarto radiofono Vasario 16 d. proga, minėjimas, pajavairintas menine dalimi, buvo baigtas Tautos Himnu. Nepriklausomybės 32 m. sukakties proga įvyko prieš piet katalikų, gi vakare evangelikų pamaldos.

Schwäb. Gmünde

Jau šventės išvakarėse ant aukščiausio stovyklos pastato gražiai išliko lietuviškoji trispalvė, prožektoriais apšviesta. Stovyklos radiofonas (ir tokia įstaiga čia yra!) perdavė tai dienai pritaikytą programą: lietuvišką choro dainas, paskaitą, deklamaciją.

II. 16 d. rytą, iškilmingai pakėlus vėliavas, katalikų ir evangelikų koplyčiose atliktos pamaldos. Organizatoriai dalyvavo pradžios mokykla, gimnazija, skautai; buvo nešamos skautų ir ateitininkų vėliavos. 16 val. stovyklos didžiulėje salėje suruoštas iškilmingas šventės aktas, kurį pradėjo vietos LTB komiteto pirmininkas p. Alg. Kačanauskas.

Prof. J. Grinius savo paskaitoje išskėlė ilgą lietuvių tautos kovą dėl savo krašto kul-

Iš Tübingeno studentų gyvenimo

* Tübingenas, nuo 1946 m. pirmavęs studentų skaičiumi, dar ir šiandien yra didžiausia Vokietijoje vietovė, kurioje šiuo metu mokosi arti 40 lietuvių studentų. Daugumas jų yra bebaigią arba studijų sumetimais net neemigruoją studentai, kurie ir sunkiausiomis materialinėmis sąlygomis ryžtasi dirbti, neatsižvelgdami į tai, kad nuo kovo 1 dienos IRO nutrauks bet kokį studentų rėmimą (maistu imtinal).

* Po Naujų Metų į JAV išvyko 8 asmenys, jų tarpe katalikų parapijos kunigas Znotinas ir buvęs lietuvių patikėtinis prie prancūzų karinės valdžios V. Gudaitis.

* Sausio 28 d. Tübingene Lutheran World Federation surengė Pabaltijo liuteronų studentų konferenciją, kurią pravedė LWF atstovas studentų reikalams Vokietijoje p. Valters ir LWF zonos direktorius Nurmet. Nors lietuvių evangelikų studentų skaičius Tübin-

tūros, nušvietė jos laimėjimus ir nepasisekimus, klaidas. Sveikino beveik visi prezidento nariai, kaimynai estai, latviai, IRO Area 2 Field Supervisor Mr. Maingot, kuris save rašte pabrėžė, kad esąs ir toliau likusių Pabaltijo tautų užtarėjas. Visus maloniai nuteikė į minėjimą kad ir pavėluotai atvykusio amerikiečių atstovo sveikinimas. Meninė dalis šiuo kartu buvo įvairi ir labai įdomi, tik gal kiek perplati. Čia pasirodė ir vaikų darželis, ir pradžios mokykla, gimnazija. Visus žavėjo mokykl. Matuliatienės paruošti tautinių šokių šokėjai, p. Kačanauskas vedamas Lietuvių Sporto klubo „Lituanicos“ dvigubas kvartetas savo dainomis, deklamacijos, solo akordeonu ir kt. Pabalioje visus maloniai nuteikė smuikininkas Vasyliūnas, pasmuikuodamas tris naujosios lietuviškos muzikos dalykėlius.

Münchene

Minėjimas pradėtas vasario 15 d. gedulingomis pamaldomis už žuvusius dėl Lietuvos laisvės. Vasario 16 d. stovyklos aikštėje lietuviškai kolonijai susirinkus, Tautos Himną giedant, stovyklos skautai išskėlė vėliavą. Ta proga Pranskonis susirinkusiems priminė, kad ši šventė dvasiniai jungia viso pasaulio lietuvius, siekiančius atgauti Lietuvos Nepriklausomybę. „Kaip 1918 m., taip ir dabar mes patys visomis priemonėmis turime kovoti, kad pasirinktąjį idealą įgyvendintume“ pabrėžė jis savo kalboje.

Iš stovyklos aikštės minia nuėjo į stovyklos koplyčią, kurioje 9 val. prasidėjo iškilmingos pamaldos. Jas laikė ir pamokslą pasakė stov. Klebonas kun. Bajerčius. Gražiam ir turiningame pamokse kun. Bajerčius pabrėžė ir išryškino, kad laisvėje esantieji lietuviai turi rimtai susirūpinti prieaigolo papildymu. Prieaigolis turėtų būti nukreiptas žuvusių tautos narių papildymui. Jis turi būti parengtas ir išauklėtas aukotis Tėvynės reikalams.

Iškilmingas aktas pradėtas 19 val. stovyklos kino salėje. Iškilmingąjį aktą pradėjo k-to pirmininkas kun. Babinskas. Jis trumpai priminė mūsų tautos istoriją ir pakvietė tarti žodį BALFo igaliojinį p. Valaitį. J. Valaitis išryškino mūsų vaidmenį emigracijoje, ypač JAV, kviesdamas visus įsijungti į Tėvynės vadavimo darbą.

Iškilmingąjį aktą baigus, koncertavo stovyklos meninės jėgos. Meninę dalį organizavo p-le Lisevičiūtė. Programoje dalyvavo: Vilniaus operos solistė Pupėnaitė — Vasiliauskienė, deklamavo p-lės Skundžinskaitė ir Čepulytė, vaidilutės (gyvasis paveikslas) ir choras, kun. Babinsko vadovaujamas, padainavo keletą dainų.

A. Spokevičius.

Kemptene

16-sios dienos rytą, dalyvaujant visuomenei, skautams ir gimnazijai bei pradžios mokyklos mokiniams, pakelta tautinė vėliava. Iš čia visi susirinko pamaldoms. Vakare YMCA-os salėje įvyko iškilmingas minėjimas. Komiteto pirm. Jasutis savo atidaromoje kalboje nušvietė šios dienos didingumą ir paryškino mūsų tolimesnius siekimus.

Kun. Paulauskas, to vakaro siela, kalbėdamas mūsų poetų žodžiais apie pavergtosios tėvynės vergus, kovas ir pergalės dienas, nukėlė visus į Nemuno ir Neris žaliuosius klonus. Lietuvi atstovas pasveikino lietuvius. Savo kalboje išskėlė Pabaltijo kraštų, palyginti, per trumpą laiką atsiekus laimėjimus bei visas sukurtąsias dvasines ir materialines vertybes. Kartu linkėjo greitai sugrįžti į tėviškės. Be to, įteikė gyvų gėlių puokštę perrištą latvių tautiniu kaspinu.

Meninę dalį išpildė muz. Stp. Sodeikos vedamas „Dainavos“ ansamblis, Valeika, Jakavičius, Klimaitė, Pačilūnaitė ir jaunieji atstovai — mokiniai.

Stuttgarto radijas savo aktualijų pusvalandyje perdavė trumpą pasikalbėjimą su V. Sidzikausku ir J. Brazaičiu.

Per Madrido radiją apie sukakties reikšmę kalbėjo Pabedinskas jr.

Brooklyne vasario 19 d. 15 val. 30 m. New Yorko ALTO skyrius surengė iškilmingą posėdį, kuriame turėjo kalbėti New Yorko burmistras Williamas O'Dwyeris, New Jersey valstybės Hrardas, gen. konsulas Budrys, Garliauskienė, prel. Jonas Balkūnas, dr. J. Pajaujis ir kt. Po posėdžio numatyta meninė programa (dalyviai Nauragis, Baranauskas, Morozinskas) ir šokiai.

Los Angeles lietuvių kolonija Vasario 16 d. minėjo vasario 18 d. Kalbas laikė dr. No-remas, buvęs JAV pasiuntinys Lietuvoje, profesoriai McHenry ir M. W. Grahams, garbės konsulas Bielskis, V. Trumpa.

Newarko N. J. lietuviai buvo susirinkę vasario 17 d. šv. Jurgio salėje. Kalbėjo kongresmanas Peter W. Rodino, min. K. Skirpa, vicekonsulas Vyt. Stašinskis.

Shenandoah, Pa laikraštis EVENING HERALD Lietuvių nepriklausomybės šventei paminėti skyrė visą puslapį, kuriame buvo paskelbtos Lietuvių Kongreso New Yorko priimtios rezoliucijos.

Chicago III. minėjime Amalgamated salėje 14 val. kalbėjo senatorius Scottas Lucas. Apie tai paskelbė ir Chicago DAILY TRIBUNE. Kitų kalbėtojų tarpe minėtinas prof. M. Biržiška.

Londono minėjimas įvyko Westminsterio katedros salėje vasario 19 d. Kalbėjo ministris B. K. Balutis.

Detroito, Mich. minėjimas įvyko Ukrainian National Temple salėje. Kalbėtojų tarpe Detroito universiteto prezidentas prof. Steineris ir prof. Balys Vitkus.

Waterbury kalbėjo adv. Bagočius, žurnalistų sąjungos pirmininkas A. Merkelis. Amerikos Balsas vasario 17 d. paskelbė buv. Lietuvos prezidento Dr. K. Griniaus ir VLIKO pirmininko prel. M. Krupavičiaus pareiškimus.

Heilbronne

Heilbronne sanatorijoje Vasario 16 d. įvyko iškilmingos pamaldos, iš kurias atsilankė ne tik lietuviai, bet ir kitų tautų atstovai.

Dviem dienom vėliau (vasario 18 d.) Vasario Šešioliktosios proga sanatorijoje buvo surengtas gražiai nusisekęs smuikininko I. Vasiliūno koncertas.

Skautiškuoju keliu.

Išleina „Skautų Aidas“

Iki šiol Kanadoje leistas lietuvių skautų laikraštis SKAUTAS sustojo. Jo vietoje išleina Lietuvoje ir vėliau Vokietijoje leistas SKAUTŲ AIDAS. Eis kas mėnesį, 24 pusl., už 2 dolerius metams. Skautų Aido redaktorium paskirtas psktn. Pranas Enskaitis. Redakcijos ir administracijos adresas: Rūta, P. O. Box 78, Rodney, Ont., Canada.

Lietuviai skautai Anglijoje

Čia veikia keliolika lietuvių skautų vienetų, kuriuos tvarko liet. skautų vadija Anglijoje: sktn. R. Spalis, psktn. Vaitkevičius, sktn. Gailiūnaitė, psktn. Čeponis, vyr. skltin. Dainauskas. Visa Anglija padalinta į tris vietininkijas ir joms paskirti vadovai. Kai kurie liet. skautų daliniai savo gražia veikia puikiai užrekomendavo tiek lietuvių, tiek anglų visuomenėje. Iš tokių pažymėtini: Halifaxo mišrioji draugovė — draugininkas Zvirblis, Alsager mišrioji dr-vė — Neimantas ir Nottinghamo skautų vyčių būrelis su vadovu psktn. Trečioku.

Numatyta šių metų vasarą Derby — Nottinghamo apylinkėje suorganizuoti 7 dienų stovyklą, pasikviečiant į ją ir kitų tautybių skautus. Jau dabar stovyklai ruošiamasi: dirbdinami skudučiai, mokomasi tautinių šokių, dainų, ruošiamasi skauto žodžiui. Dvasos vadovas Romoje

P. L. S. S-gos Vyr. Dvasios vadovas Kun. dr. sktn. Vaišnora MIC neseniai išvyko į Romą. Iš čia jis rūpinsis ir lietuvių skautų-čių dvasios reikalais.

Tvarkosi Skautų Brolija

Liet. Sk. Brolija savo centrą įkūrė JAV-bėse, kur apsigyveno ir vyr. sktn. dr. Čepas. Šiuo metu sudaroma Brolijos vadija. Manoma, kad šį darbą atlikus, padidės ir skautiškoji veikla.

Savištarpinė pagalba skautų tarpe

Lietuvių Skautų Brolijos vadija įpareigojo kiekvieną užjūryje veikiančių lietuvių skautų vienetą paremti maisto ir pan. dalykų pakietais Vokietijoje pasilikusius skautų vienetus. Pagalba jau vykdoma.

„Lietuvių Skautija“

Tokiu pavadinimu Lietuvos skautų įkūrėjas P. Jurgėla yra paruošęs apie 300 puslapių knygą, kurioje surašyta visa lietuvių skautų istorija, pradedant 1917 metais, kada buvo pradėję steigti pirmieji lietuviškieji skautų vienetai, iki mūsų sukaktybės įdėjimo tremtyje. Daromi žygiai šią knygą išspausdinti.

Neustade

Iškilmingą Lietuvos Nepriklausomybės 32 metų sukakties minėjimą atidarė komiteto pirmininkas Dalinkevičius. Jo žodžius Zilius išvertė į vokiečių kalbą susirinkusiems kita-tačiam stovyklos gyventojams, vokiečių laikraščių ir NWDR atstovams. Dr. Sakalauskas skaitė paskaitą tema: „Lietuvos praeities ir ateities uždaviniai“.

Minėjimo meninę dalį atliko vietinės gimnazijos mokiniai, pastatydami Džekčioriaus paruoštą ir Venclausko režisuotą trijų veiksmų montażą „Be Tėvynės“, su tautinėmis dainomis ir šokiais. (Diena anksčiau gimnazijos mokiniai išpildė Lübecke įvykusio minėjimo meninę dalį).

Kitą dieną NWDR „dienos aktualijose“ transliavo šio minėjimo ištraukas bei Ziliaus pasikalbėjimą su NWDR atstovu. K.D-tis

Watenstedte

Pabaltiečių stovykloje šiais metais vasario 16 d. gal paskutinį kartą plevėsavo trijų Pabaltijo tautų vėliavos. Stovyklos gyventojai kasdien laukia įsakymo keltis į kitas vietas. Todėl Nepriklausomybės šventė ši kartą buvo paminėta labai kukliai.

Iš ryto skautai pakėlė trijų Pabaltijo tautų vėliavas. Po to atliktos pamaldos katalikams ir evangelikams. Vakare gyventojai susirinko į salę iškilmingam minėjimui. Jį atidarė LTB apyl. pirm. J. Bruelaitis, žinomas Mažosios Lietuvos veikėjas, kviesdamas susikaupimu pagerbti žuvusiuosius dėl tėvynės laisvės. Gimnazijos direktorius Č. Butkys skaitė paskaitą, ją paliustruodamas Nepriklausomybės aktą pasirašiusiųjų atsiminimais. Po paskaitos sekė deklamacijos ir sveikinimai. Minėjimas baigtas Tautos Himnu.

Butzbache

Butzbacho pereinamoje stovykloje Vasario 16-toji buvo taip pat neužmiršta. Po pamaldų lietuviams katalikams, kurias atlaikė Tėvas Bernatonis, stovyklos YMCA salėje įvyko minėjimas su tai dienai pritaikinta programa, į kurį atsilankė ir kviesti kitų tautybių grupių atstovai: estų, latvių, lenkų ir ukrainiečių.

Atidarydamas minėjimą komiteto pirmininkas Zablockas pasiūlė visiems prisiminti ir atsistojimu pagerbti visas tas auksas, kurios buvo sudėtos ant tėvynės laisvės aukuro, siekiant atgauti ar išlaikyti nepriklausomybę. Paskui, po trumpo įvado, buvo perskaitytas Vyr. Liet. Išlaisvinimo Komiteto atsisaukimas Vasario 16-tosios proga. Tėvas Bernatonis pasakė keletą tai dienai pritaikytų žodžių. Po jo P. Kirkilionis ilgusne paskaitėle palietė Lietuvos istoriją, paliustruodamas tai daugeliu savo patyrimu iš kelionių po caristinę Rusiją ir įvairiais padavimais bei legendomis, girdėtomis tada iš baltgudžių ir ukrainiečių lūpu, apie Lietuvos galybę anais, kunigaikščių laikais.

Antroji minėjimo dalis buvo užpildyta baritono Leono Adamkevičiaus sudainuotomis liaudies dainelėmis, kurios publikos buvo ypač šiltai sutiktos, ir Puodžiūnaitės bei Šmito deklamacijomis. Minėjimas baigtas Tautos Himnu.

Schweinfurte

Šventės išvakarėse buvo suruoštas vaidinimas „Už geležinės uždangos“, kurie išaukė ne vienam graudžią asarą. Vaidinimą paruošė P. Račiūkaitis. Prieš vaidinimą buvo išklaudyta apygardos pirmininko N. A. Balsio momentui pritaikinta paskaita. Po vaidinimo sekė tautiniai šokiai.

Vasario 16 d. iš ryto dirbančiųjų stovyklos kieme buvo pakelta Trispalvė, dalyvaujant gausiam tautiečių būriui. 10 val. buvo atliktos iškilmingos mišios su įspūdingu klebono kun. A. Vainausko pamoksiu. Po mišių sekė gedulingos pamaldos už žuvusius dėl tėvynės. Vakare, vėliavą nuleidus, tautiniais ornamentais (paruošė M. Vilčikas) ir gelėmis dekoruotą emigracinės stovyklos salėje įvyko iškilmingasis aktas, dalyvaujant IRO Vadovybei, konsulatui, DP Komisijos ir emigracinių organizacijų atstovams. Salė buvo pilnutėlė lietuvių ir kitataučių. Akta pradėjo vietos komiteto pirmininkas R. Brakas, pasveikindamas lietuviškai ir angliškai atsilankiusius, kviesdamas pagerbti žuvusiuosius už Lietuvos laisvę. Po to sekė šventę apibūdinantis p. M. Sušelytės (vėliau ji lietuviškai ir angliškai referavo visa programa) žodis. Toliau J. Meizys savo paskaita (lietuviškai ir angliškai) apibūdino Lietuvos praeitį. Labai nuosirdžiai ir jautriai į susirinkusius prabilo stovyklos direktorius C. W. Le Grand. Jis priminė, kad šią šventę jam tenka garbę jau šeštą iš eilės 5 kartą: Kemptene, Butzbache ir jau antrą kartą Schweinfurte. Jis kaip lietuvių draugas, gėrisi Lietuvos garbinga istorija, supranta mūsų nelaimę, tačiau pataria neatididėjusiai emigruoti, nes tada esą, daugiau padėsime savo kraštui, negu sėdėdami čia, sugriautoj Vokietijoje. Toliau sekė svei-

kinimai tautybių atstovų: latvių vardu nuosirdžiais žodžiais pasveikino A. Vatvars; ypatingai jautriai ir broliškai pasveikino lenkų atstovas E. Freda, išskeldamas praecites bendrus žygius, lietuvių lojalumą kitų tautybių atžvilgiu. Gražia ir turininga kalba pasveikino ukrainų vardu Dr. M. Cap. Pilni nuosirdumo buvo sveikinimai esto G. Kaitsos ir vengro J. Agocs-Palocz.

Po to sekė mėninė dalis, kurią paruošė R. Juozaitis. Laimingu būdu jam pavyko sulipdyti turbūt paskutinį Vokietijoje atsisveikinamąjį ansamblį su tautiniais šokiais. vyrų chorą, pavairinant smuiku solo (K. Motgabis). Programa baigta Tautos Himnu.

Paskum kviestiniai svečiai ir tautiečiai buvo pavaizdinti lietuviški parduostais užkandžiais, kuriems parūpinti daugiausiai pasidarbdavo G. Poderienė, S. Išlinskienė J. Rauchas, P. Kvantas ir kiti. Užkandžiavimo metu vėl kalbėjo stovyklos direktorius Le Grand, DP Komisijos nariai Baker ir Faucette. Pastarasis raminančiai nuteikė tuos, kurie dar dėl įvairių priežasčių negali išvažiuoti, pareiškdamas, kad mirus UNRRA-i gimė IRO, gi pastarajai mirus — jis tikis, kad už gimstanti nauja organizacija. Be to, jo nuomone, naujasis bilius bus priimtas ir kad pagal jį daugelis dabar sulaikomųjų galėsia įvažiuoti į JAV. Trumpaamžis ansamblis Apygardos Komiteto rūpesčiu tą pačią programą vasario 18d. perteikė Bamberge Vyt. Didžiojo Kuopai ir privačiai gyvenantiems lietuviams, kurių ten esama per 200.

Lebenstedte

Lietuvių jaunimas Nepriklausomybės šventės minėjimą surengė vasario 19 d. Minėjimas pradėtas Tranelytės paruoštu gyvu paveikslu „Pavergta Lietuva“. Po jo susikaupimo minute pagerbti žuvusieji dėl Lietuvos laisvės ir okupantų nukankinti tėvai, broliai, seserys.

Paskaitoje buvo nušviesta Vasario 16-tosios reikšmė. Pabrąsinantį žodį tarė ir netikėtai į minėjimą atvykęs LTB ayg. pirm. Reškenis, kviesdamas visus būti vieningais ir nepamesti vilties sulaukti laisvės.

Po kalbų įvyko meninė dalis. Buvo suvaidinta St. Lauciaus vieno veiksmo laisvės kovų vaizdėlis „Paslaptingoje zonoje“, vyrų penketukas sudainavo keletą dainų, mergaitės pasirodė su šokiais.

Memmingene

Šventę paminėta iškilmingomis pamaldomis ir susirinkimu, kuriame tarp kitko gražiai pasirodė tautinių šokių grupė ir mišrus choras.

Šventės proga vietos LTB komitetas paskelbė atsisaukimą į gyventojus, kviesdamas „mesti įvairių veiksmų ar partijų veikėjų primestas rietenas ir rasti bendrą lietuvišką kalbą, — tokią, už kurią netektų rausti nei tremtyje nei grįžus.“ Atsisaukime raginama sugyventi taip, kad „lietuvis lietuviui būtų tikras brolis, nežūrint tikybės ar politinių įsitikinimų skirtumo“

Clevelande

S. m. vasario 12 d. ALT Clevelando skyrius vietos šv. Jurgio parapijos salėje paminėjo Vasario 16-ją. Minėjimo dalyviai, kurių buvo prisirinkusi pilna salė, buvo daugiausiai senieji Amerikos lietuviai, maža dalis jaunimo.

Minėjimą pradėjus, klebonas kun. V. Vilčikaitis savo kalboje pastebėjo, kad seniau tokios iškilmės būdavo šv. Kazimiero dieną kovo 4 d. ir tik atgavus Lietuvai nepriklausomybę perkeltos į vasario 16-tą. Bet jam ne tiek esą svarbu, ar Lietuva bus laisva, ar lenkija nepriklausoma, o daug svarbiau esą, kas busia su Amerika. Toliau jis papasakojo savo parapijos istoriją. Šios parapijos choras esąs geriausias Clevelande, ji pati pavyzdžiausia visoje Amerikoje. . . . Toliau Vasario 16-sios tema kalbėjo kun. A. Spurgis ir gen. VI. Nagius.

Gaila, didelė susirinkusiųjų dafis buvo tiek susidomėjusi bufetu ir savo pasikalbėjimais, kad salėje susidarė „bičių avilio“ ūžimas ir kalbėtojams buvo sunku išlaikyti kontaktą su publika.

Paskutinis kalbėtojas, adv. Česnulis, Vasario 16-sios proga smarkiai puolė prezidentą Roosevelta, Hissa, Achesona, pareiškė nepastikėjamą administracijai ir senatoriams (darydamas išimtį tik kongresmanams) ir reikalavo, kad kas nors pradėtų rūpintis Amerika, kurios reikalai esą aplėisti sovietų arba anglų naudai. . . .

Perskaičius Ohio gubernatoriaus Frank J. Lausche proklamaciją, kuri buvo atspausdinta praėjusiam DIRVOS numeryje, priimti memorandumai senatoriui Taftui. Ohio kongresmanams ir ministrai P. Zadelikiui bei sveikinimas Lietuvos partizanams.

Meninėje dalyje turėjo pasisekimo Čiurlinio ansamblio vyrų choras, vad. A. Mikulskio, ir šv. Jurgio parapijos mišrusis choras, vad. Ambrazo. Zadetās trečiasis (vaiku) choras nepasirodė.

Prie lėjimo ir salėje buvo renkamos aukos, surinkta 321.21 doleriu.

Pagiedojus Tautos Himną, sekė šokiai iki vėlyvos nakties. DIRVA

Emigrantų teisių charta

Zeneva (L). Šio mėn. pradžioje čia posėdžiavo „nevyriausybinų organizacijų“ konferencija, kuri JT Europos įstaigos globoje svarstė emigrantų problemas. Konferencijoje dalyvavo 35 organizacijos, jų tarpe IRO, Caritas Internationalis, Tarptautinis Raudonasis Kryžius, Tarparlamentarinė unija, Tarptautinė moterų sąjunga ir kt. Konferencija svarstė tiek emigrantų, tiek ir imigrantų problemas. Daug dėmesio buvo skirta ir vad. volksdeutsche klausimui.

Charitas Internationalis kartu su kitom eklezinēm organizacijom pateikė šį „Emigrantų teisių chartos“ projektą, kuris buvo šalinamas visoms konferencijos dalyviams, juos prašant iki birželio mėn. pranešti savo nuomonę.

Toji charta, kur emigranto ir imigranto sąvoka yra išreiškima vienu „migranto“ žodžiu, turi 10 str.:

1. Migrantas turi būti globojamas ir remiamas, a) kad Kūrėjo išmintimi ir sąžine apdovanojama žmogaus asmenybė galėtų, naudodamasi visomis pagrindinėmis laisvėmis, tarpai, respektuojama dvasinės ir materialinės santvarkos; b) ta globa turėtų tęstis ne tik migracijos laiką, bet taip pat ir jam rengiantis iš kurio nors krašto emigruoti bei perkūrimo laiką priėmusioje šalyje.

2. Migrantas turi emigruoti laisva valia ir laisvai pasirinkti emigracinį tikslą. Bendro pobūdžio suvaržymai turi būti panaikinti.

3. Migrantas turi turėti teisę gauti visas ir

pilnas informacijas, kad galėtų laisvai pasirinkti kraštą, kur jis nori išsikelti.

4. Migrantas ir jo šeima priėmusiam krašte turi turėti teisę į tokį traktavimą, kuris nėra blogesnis už nuolatinių gyventojų traktavimą. Ypač tas turi būti taikoma socialinėje, auklėjimo ir religinėje srityje. Pereinama laikotarpyje reikia atsižvelgti į tuos sunkumus, kurie kils prisitaikant prie naujo klimato, darbo būdo, svetimos kalbos ir pan.

5. Migrantas turi teisę išlaikyti šeimos vienybę; tam tikslui jis turi būti specialiai remiamas.

6. Migrantas turi teisę į specialią materialinę ir moralinę paramą jo vaikams, kelionės, priėmimo į naują kraštą ir išsikūrimo metu.

7. Migrantas turi teisę laisvai pasirinkti darbą — ir iš principo turi turėti teisę dirbti savo profesijoje. Migrantas, turįs intelek-

tualinę arba vad. laisvąją profesiją, turi teisę reikalauti, kad ir jis būtų priimtas tam tikru santykiu, kad tuo paskatinus mokslinių, meninių ir religinių vertybių pasiekimą, kurie sudaro bendrą žmonijos turta.

9. Migrantas, kuris yra priverstas prašyti azilo teisės, yra vertas globos ir paramos, išsėmiant iš jo ypatingos būklės; dėl to susidarusias išlaidas turėtų padengti solidarai visi civilizuoti kraštai.

10. Migrantas ir jo šeima turi turėti galimybės būti remiami įvairių korporacijų (draugijų), kurios rūpinasi emigrantų asmeninėm ir bendrom problemom bei stengiasi jas išspręsti bendram labui. Valstybės turėtų visomis priemonėmis tokias draugijas ir organizacijas remti bei skatinti jų veiklą.

Toji charta turi palengvinti emigrantų likimą ir šalinti kliūtis, kad jie lengviau ir greičiau galėtų patikrinti savo egzistenciją.

Diskusijos dėl naujo DP įstatymo

PER KETURIOLIKĄ SKRYNINGŲ

Baltai derina savo veiklą

Pereitą savaitę įvyko Baltų Tarybos posėdis bausių deportacijų ir Baltijos valstybių dešimtmecio reikalui. Susitarta surengti Londone viešą mitingą su menine dalim, kurią išpildys lietuviai, latviai ir estai.

Svarbiausiu kalbėtoju kviesi žymų anglų, kaip pav. lordą Vansittartą ir kreiptis į Šv. Europos Sąjungą ar kitą anglišką organizaciją mitingo globos reikalui. Ta proga nutarta išleisti mažą (6—8 pusl.) anglų kalba leidinį. Tiriamos sąlygos Baltų tautų parodai Londone surengti.

Lietuvių, latvių, estų organizacijų skyriai provincijoje paprašyti birželio 15—16 dienų įvykius minėti kartu ir stengtis į juos pritraukti juo daugiau anglų, kviesi anglus kalbėtojus.

Kitą trečiadienį tuo pačiu reikalu įvyksta antras Baltų tarybų posėdis, kuriame dalyvauti pakviesti pasiuntinybių, Londono organizacijų ir dvasiškių atstovai.

Britanijos Lietuvis.

Atviras žodis

MEDIAGINĖ PARAMA

Skaitytojas Z. M. iš Sveicarijos mums rašo: „... radęs žinutę, kad p. p. Sidzikauskas, Jasaitis ir Karvelis „prisideda“ prie laikraščio tiražo padidinimo, skubu ir aš prisijūsiu pinigų...“

IR MORALINĖ

Skaitytoja O. Bitaitė, London W 3, įkvėpimo valandėje mums rašo: „Nors tu ir vienas, būk kaip plienas kovok, kariauk nelaisvę griauk...“

VIENINTĖS DŽIAUGSMAS

Skaitytoja E. U. iš saulėtės Barcelonos mums rašo: „... Labai džiaugiuos, kad LIETUVIS mane taip reguliariai lanko. Vienintelis džiaugsmo nešiotojas. Su didžiausiu nekantrumu laukiu mielo svečio! ... Daugiau lietuvių čia nėra...“

VIENISI...

Skaitytoja Klara Mrongowius iš Malente-Gemsmühlen praneša: „... Čia tėra keletas atbėgėlių iš Tauragės Naumiesčio, kurie patys puikiai moka lietuviškai ir LIETUVIU yra susizavėję, bet jaunoji karta yra nutautėjusi. Per mūsų klausomą Hamburgo radiją nuo metų pradžios tegirdėjome vieną lietuvišką plokštelę, būtent sausio 12 d. „radioj loterijoje“, kur klausytojams teko spėti, kuri daina yra lietuvių, rusų ir prancūzų. Latvių choras dažnai gastroliuoja Hamburgo radijofone. Vieno sekmadienio rytą, įvairių tautų poezijos tarpe girdėjome ir vieną Herderio lietuviškos dainos vertimą.“

Dėmesio

„LIETUVOS ISTORIJOS“ PRENUMERATORIAMS IR SUINTERESUOTIEMS!

Visi „LIETUVOS ISTORIJOS“ prenumeratoriai, kurie dar galutinai neatsiskaitė už veikalą, prašomi nedelsiant prisijūti leidyklai likusią prenumeratoro dalį. Daliniai įmokėjusiems veikalas nebus siunčiamas ir jie nebus skaitomi šio veikalo prenumeratoriams. Veikalas kainuoja: visiems pilnai už jį apsimokėjusiems ligi vasario 28 dienos — 16,— DM. Vėliau 20,— DM.

Minėtas terminas galioja ir adresų pakeitimui.

Veikalas leidžiamas labai ribotu tiražu, nes su juo leidykla baigia ir savo egzistenciją, todėl visi suinteresuotieji prašomi pasinaudoti paskutine proga veikalą LEIDYKLA „PATRIA“

Fellbach bei Stuttgart, Beethovenstr. 5
Telef. 50 509 ir 50 726

Lietuvis

Nr. 8 (53)

1950. II. 24

Kolektyvizacijos siaubas

Iš prasprunkančių pro geležinę uždangą žinių ir pačių bolševikų spaudos užuominų aiškėja, kad pastaruju metu Kremlius visais būdais stengiasi galimai greičiau subolševikinti ir surusinti mūsų pavergtą tėvynę. Ten baigiami naikinti buvusios visuomeninės santvarkos bruožai. Su praeitaisiais metais baigtu krašto sukolchozinimu oficialiai dingo lietuviški kaimų vardai, nes visi kolchozai krikštijami bolševikų vadų ar panašiais pavadinimais. Nuo vasario 1 dienos pradėta lig šiol toleruoti administracinio Lietuvos padalinimo reorganizacija nušluos ir lietuviškus valsčių vardus, nes jų vietoje atsirastų pat bolševikų vadų vardais pakrikštyti rajonai ir pan.

Drauge su sparčiais žingsniais vykdomu krašto bolševikinimu stengiamasi kuo greičiausiai nuasmeninti ir patį Lietuvos gyventoją, jį galutinai apipėšiant ir padarant sovietinės santvarkos vergu. Oficiali Lietuvos kolektyvizacija baigta 1949 m. Dabar einama dar toliau: pradama likviduoti kiekvieno atskiro gyventojų pastangas bent pasyviai šiai kolektyvizacijai pasipriešinti. Neseniai TIESA paskelbė ilgą paties LTSR prokuroro G. Bacharovo kaltinamąjį aktą, kuris ryškiai pavaizduoja ne tik beviltišką lietuvių pasipriešinimą kolektyvizacijai, bet ir bolševikinių okupantų metodus tam pasipriešiniui palaužti.

Savo kaltinime LTSR prokuroras G. Bacharovas nurodo, kad į kolchozus suvartytiems valstiečiams tėra leista turėti asmeninius sklypus nuo 0,25 iki 0,60 ha didumo. Tačiau praktikoje dažnai nuo to nukrypsta — sklypai būna didesni, o kai kurie kolchozainikai išsikovoję po kelius tokius sklypus. Toki turėtų būti nedelsiant patraukti teismo atsakomybėn. Būna dar didesnių nusikaltimų: „Kretingos apskritys Kartenos valčiaus „Raudonosios Zvaigždės“ kolūčio pirmininkas neteisėtai perdavė iš kolūčio žemės masyvo 15 ha arimo miestelio gyventojams. Be to, jis taip pat iššvaistė įvairioms valčiaus organizacijoms daugiau kaip 10 ha kolūčio ganyklų“.

Toliau prokuroras išskelia dar visą eilę faktų, kur kolchozo žemė buvusi naudojama kitiems reikalams ir kaip charakteringa pavyzdį duoda iš Lenkimi valčiaus, kur „Naujojo gyvenimo“ kolūkyje kolūčio pirmininkas Lugutis savo asmenine nuožūra neteisėtai paskirstė 14 piliečių, ne kolūčio narių, jų tarpe dviem kunigams, 24 ha šienaujamų plotų ir ganyklų“. Prokuroras nurodo, girdi kolchozų įstatymą „reikia tiksliai ir negailestingai taikyti kolūkių santvarkos priešams“.

Kalvarijos apskritys „Šešupės“ kolchoze gyvena 29 šeimos, 69 suaugę asmenys, gi su valkais susidaro apie 100. Kadangi iš kolchozinių atimami jų pagaminami maisto produktai, jie sumanė nuslėpti gyvulių skaičių, neįrašydami jo į inventoriaus knygas Vietoje 29 arklių jie užrašė 17, vietoje 8 karvių — 4, vietoje 12 avių — 3 ir pan. Prokuroras Bacharovas išskelia šią didžiulę „neteisybę“ ir nebekalba apie kaltininkų nubaudimą, nes, jė matyt, jau seniai ištremiti. Tik apgailėstauja, kad nebuvę užrašyti 8 aviliai bičių — komunistų partija negavusi medaus...“

Kolektyvinamas ne tik žemės ūkis, bet ir amatai. Amatininkai varomi ir artėjes. TIESA sausio 10 d. puola mūsų amatininkus, kurie vis vengia dėtis į arteles, o ir jėjė į jas tvarkosi savaip, nebolševikiniu būdu.

„Kai kurių apskričių ir miestų pramonės kombinatų vadovai susilpnino bolševikišką budrumą. Todėl kai kur išbrovė vagišiai ir apgavikai, lupikautojai ir privatūs amatininkai, kurie kenkia tarybinės valstybės, darbo žmonių interesams. Plungės apskritys pramonės kombinate batsiuvykla, kirpykla ir molo velykla įrengtos privačiuose butuose; čia dirbama nuosavais įrankiais. Minėtos dirbtuvės — tai privačių amatininkų lizdai, prisidengę valstybinės pramonės kombinato iškabomis. Panašūs dalykai pasitaiko Sakų ir kitų apskričių pramonės kombinateuose.“

Tragišką Lietuvos gyventojų būklę dar labiau paryškina įvairių kolonistų siautėjimai. Apie lietuvių deportacijas TIESA tiesiogiai neprisitaria, tačiau fakto, kad visose LTSR įstaigose, imonėse ir kolchozuose pilna atėjūnų iš „plačiosios tėvynės“, jį nebeslepia:

„Vietinės pramonės kombinatai iki šiol dar neatsikratė išelkivotojais ir grobstytojais. Dešimtys ir šimtai tūkstančių rublių išeikvoja ir iššvaistyta pernai Kėdainių, Prienų, Šiaulių ir Radviliškio pramonės kombinateuose. Dėl netikusios kadrų skyriaus politikos susidaro galimumas į pramonės kombinatus brautis visokiems perėjūnams (maskoliams iš Rusijos), kurie išgrobstė turta vienoje vietoje, bėga kitur.“

J. JZ.

„Mūsų Pastogė“ apie LIETUVIO bylą:

Siuo metu vienintelis Vokietijos lietuvių laikraštis „Lietuvis“, išleistas Memmingene, š. m. sausio 13 d. savo numerio skyriuje „Pavergtoje Tėvynėje“ atspaudė tokio turinio žinutę:

„Simonaitytė rašo... apie LRKryžių Daugiau kaip prieš metus laiko iš Vokietijos repatrijavusi į Lietuvą, Lietuvos Raudonojo Kryžiaus mašininkė (vėliau buhalterijos tarnautoja) Birutė Simonaitytė paskelbė „Tėvynės Balso“ 12 Nr. atvirą laišką redakcijai, kuriame apkaltina spekuliacijomis ir sukčiavimais kai kuriuos Lietuvos Raudonojo Kryžiaus ir vykdomųjų veiksmų žmones. Ypatinai tulžį išlieja ant Dr. D. Jasaičio, adv. Petro Karvelio ir V. Sidzikausko. Tenka ir Balfui. „T. B.“ redakcija, pritardama, Simonaitytės pareiškimams, be minėtų asmenų smarkiai užsiuola ir tremtinių spaudą kuri, anot laikraščio, „visų savo viršininkų niekšybių neparodo, nes visi jie — tiek redaktoriai, tiek ir šitų tamsių machinacijų autoriai — gyvena iš to paties slykštaus biznio.“

S. m. sausio 25 d. „Lietuvio“ vyr. redaktorius gavo V. Sidzikausko, dr. D. Jasaičio ir dr. P. Karvelio pasirašytą laišką, kuriame pasirašiusieji pranešė traukti „Lietuvio“ redaktorių už aną žinutę Garbės Teisman, pasirinkdami savo teisėju dr. Juozą Kaminską. Laiške pasirašiusieji teigia, kad prieš vykdomą šmeižto akciją radusi atgarsio ir „Lietuvio“ laikraštyje. Kreipdamiesi į „Lietuvio“ redaktorių, laišką pasirašiusieji toliau taip teigia: „... Nekritiškas, kad ir suglaustas tu šmeižtu pakartojimas Tamstos laikraštyje ne tik ižeidžia mūsų, bet ir rodo, kad Tamstai yra svetima elementarinė etika ir lietuviškas drausmingumas, kad Tamsta sąmoningai klaidinti mūsų visuomenę ir esi mūsų tautos ir valstybės priešų talkininkas.“

Tiek vienos, tiek antros pusės atžvilgiu nesiimdami teisėjo pareigų, o taip pat ne-

IEŠKOJIMAS

DUMBLIAUSKAITĖ — Jono Dumbliausko dukterė, iš Lunksnėnų km., Alytaus parapijos, ištekejusi. Ieškotojas nežino jos ištekejusios pavardės ir vardo. Zino, kad apie 1947 metus ji su vaikais, gal ir su vyrų, buvo Vokietijoje, amerikiečių ir anglų zonoje. Ieško jos tėvo tikras brolis, jos dėdė, Juozas Dumbliauskas, 6704 Superior Ave., Cleveland 3, Ohio USA. Atsiliepti ją pačią, ar žinantiečius apie ją prašo čia nurodytu adresu.

Rimtas žygis

Vasario 9 dieną Amerikos lietuvių ir ukrainiečių atstovai pateikė informaciją Senato komisijai, svarstančiai Genocido konvencijos patvirtinimo klausimą.

Lietuvių vardu informacijas davė Amerikos Lietuvių Informacijos Centro direktorius adv. Kostas Jurgėla.

Jo pareiškimas apima 10 mašinėlė rašto puslapių ir prie jo dar pridėta papildomu dokumentu. Pareiškime plačiai išdėstyta ir paremta faktais visa sovietinė politika, kuri sąmoningai siekiama išnaikinti lietuvių tautos žmones Lietuvoje.

Faktas, kad Senato komisija, nuo kurios rekomendacijos daug priklauso konvencijos patvirtinimas, rado reikalą atsiklausti kompetentingą lietuvių atstovą ir galimybę suteikti plačią informaciją, kas dedasi Lietuvoje, yra labai svarbus ir reikšmingas.

Daugeliu Amerikos senatorių dar nelabai aišku, kas yra toji Genocido konvencija ir kam ji reikalinga. Pasiskaitę jos turinį, kai kurie iš jų ėmė baimintis, kad čia gal Amerikai sprendžiamos kokios pinksės ir gal Amerika, remiantis šia konvencija, galėtų būti apkaltinta, jei įvyks kokia žmogžudystė, paremta rasine neapykanta.

K. Jurgėlos pareiškimas, reikia manyti, tokiems plačiau paaiškinti, apie kokius dalykus čia rūpinamasi ir dėl ko tokios konvencijos reikia.

Zinoma, gaila, kad lietuvių atstovo pareiškimas neparemtas tūkstantais laiškų iš Amerikos lietuvių piliečių. Gerai, jeigu to mūsų balso užteks. Bet jei neužtektų, tai vis dėlto platesnio visuomenės pareiškimo tuo klausimu nesuorganizavimas reikėtų laikyti nedovanotinu apsnūdumu. DIRVA

Jacques Serno karjera

ITALŲ FILMUOSE

Siuo metu populiariausia italų filmų vyriška zvaigždė yra Jacques Sernas, kuris iš savo tėvo paveldėjo tik lietuvišką pavardę, kad ir be kreskutės ant S Už tat jį laikraščiai vadina „prancūzu iš Lietuvos“.

Sernas, kuriam neseniai sukako 23 metai, nuo mažų dienų gyveno Prancūzijoje. Karo metu jis dalyvavo Prancūzijos pagrindinėje ir pateko į Buchenvaldo koncentracijos stovyklą. Po karo jis bandė studijuoti mediciną, bet dėl lėšų stokos turėjo studijas nutraukti. Buvo slidinėjimo instruktorium, rašė į „Combat“ laikraštį.

Vienam prancūzų filmų režisieriumi ieškant boksino, Sernas pasisūlė ir gavo mažą rolę. Po kiek laiko jis gavo ir svarbiausią rolę. Net trijuose filmuose.

1947 m. Serno nuotraukos pasirodė ir Italijoje, kur kaip tik buvo jaučiamas jaunų herojų trūkumas. „Lux-Film“ b-vė jį išsikvietė telegrafu. Už vaidybą pirmajame itališkame filme „Prarasta jaunystė“ Sernas gavo „sidabrinę juostą“ — aukščiausią užsieniečių artistui duodamą garbės ženklą. Po antrojo filmo „Po malūnas“ Sernas pasidarė populiarus. Meilės laiškai plaukė šimtais. Naujasis filmas „Silos vilkas“, kuriame Sernas vaidina kartu su garsiąja Silvana Mangano, susilaukė dar didesnio pasisekimo. Po jo Serno susidomėjo ir D. Britanijos garsusis režisierius A. Korda.